

PRIJEDLOG



GENDER AKCIONI PLAN UNSKO-SANSKOG KANTONA
ZA PERIOD OD 2026. DO 2028. GODINE

Decembar, 2025.godine

SADRŽAJ

| | |
|--|-----------|
| I. UVOD | 3 |
| Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH i obaveza djelovanja za ravnopravnost spolova | 3 |
| Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova | 4 |
| Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Unsko-sanskog kantona | 5 |
| Javne politike za ravnopravnost spolova u BiH | 6 |
| Pravni okvir za izradu Gender akcionog i finansijskog plana Unsko-sanskog kantona | 7 |
| II. STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U UNSKO-SANSKOM KANTONU | 8 |
| Osnovni demografski podaci razvrstani po spolu | 8 |
| Tržište rada | 10 |
| Obrazovanje | 20 |
| Nasilje nad ženama i nasilje u porodici | 24 |
| Javni život | 32 |
| Zdravstvena zaštita | 33 |
| III. STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA UNSKO-SANSKOG KANTONA | 34 |
| IV. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA UNSKO-SANSKOG KANTONA ZA PERIOD 2026. – 2028. GODINA | 36 |
| V. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA | 49 |
| VI. OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA | 49 |



I UVOD

Ustav Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH) garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava. Ustav Federacije BiH također garantuje visok stepen ljudskih prava i daje ustavnu snagu pravima koji su zagaranovani u međunarodnim sporazumima koji su nabrojani u aneksu Ustava Federacije BiH. Pored općih standarda od posebnog značaja za Gender akcioni plan je Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine, budući da prava zagaranovana u ovom sporazumu također imaju ustavnu snagu.

Ustav Unsko-sanskog kantona (u daljnjem tekstu: USK) također garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava BiH i Ustava Federacije BiH. Zbog toga, Gender akcioni plan USK (u daljnjem tekstu: GAP USK) doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi USK.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN, u skladu s Poveljom UN imaju obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela BiH kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW. Postizanje rodne ravnopravnosti jedan je od 17 UN-ovih ciljeva održivog razvoja i preduslov za stvaranje društva jednakih mogućnosti, te podcrtava važnost poštivanja osnovnih ljudskih prava.

Postizanjem rodne ravnopravnosti u USK moguće je ostvariti značajnu dodatnu vrijednost koja se ogleda u poboljšanju položaja žena u društvu. Rodna ravnopravnost predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti Evropske unije i neophodan je uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti polova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unij a među 14 prioriteta koje BiH treba ispuniti za ostvarivanje pregovora za pristupanje EU u oblasti vladavijne prava je jačanje prava svih građana, posebno osiguravanjem provedbe zakona o zabrani diskriminacije i ravnopravnosti spolova.

ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U BIH I OBAVEZA DJELOVANJA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH¹ (ZoRS BiH) donesen je 2003. godine u BiH, a izmijenjen i dopunjen 2009. godine, čime su pravni standardi ravnopravnosti spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima i građankama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života.

Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski.



¹Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br.32/10)

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH (član 24.) obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a. analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b. implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c. mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.



Upravo ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova je pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana USK budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljedna primjena ovog Zakona, ali i drugih obaveza kantona u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom BiH koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu kantona kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti u strateškom cilju 1. GAP BiH, a u skladu s nadležnostima kantona su prepoznata, kantonalna tijela vlasti zajedno sa tijelima odnosno institucijama Federacije BiH kao i institucija BiH.

INSTITUCIONALNI MEHANIZMI ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti, te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i uklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- (3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
- (4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti namišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju Zakona o ravnopravnosti spolova, te pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ovog zakona.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, Komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su Komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju Komisije za ljudska prava i slobode u okviru općina/gradova, u skoro svim općinama/gradovima u BiH.

INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA UNSKO-SANSKOG KANTONA

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova Skupštine USK predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Skupštine koji ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Komisija je nadležna za razmatranje pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova, zakona i drugih propisa, prijedloga i izvještaja kao i učešće u skupovima koji su vezani za ravnopravnost spolova.

Poslovnik Skupštine Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, br. 9/17),

Član 34.

(1) Komisija za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova, broji ukupno 7 članova, 5 iz reda poslanika i 2 vanskupštinska predstavnika i ima nadležnost da:

- a) razmatra predstavke i žalbe građana i građanskih udruženja, institucija i organizacija, a koje se odnose na povrede ljudskih prava i građanskih sloboda od strane institucija i organizacija u nadležnosti Kantona i o tome izvještava Skupštinu i podnosioca, osim u slučajevima o kojima traje sudski postupak;
- b) radi na slučajevima predstavki i žalbi koje se odnose na prava i dužnosti koje obavlja Kanton i njegovi organi, o tome obavještava podnosioca i Skupštinu sa prijedlogom rješenja za podnesene slučajeve;
- c) razmatra prijedloge građana, građanskih udruženja, institucija i organizacija o mjerama za unapređenje, zaštitu i promociju ljudskih prava i građanskih sloboda i o tome podnosi izvještaj podnosiocu i Skupštini sa prijedlogom akcija koje treba poduzeti;
- d) daje Skupštini prijedloge akcija za otklanjanje utvrđenih uzroka kršenja prava i sloboda;
- e) razmatra nacрте i prijedloge zakona i drugih akata Skupštine sa aspekta poštivanja osnovnih ljudskih prava i građanskih sloboda i o tome daje mišljenje nadležnim radnim tijelima Skupštine, a po potrebi i Skupštini;
- f) sarađuje i daje mišljenje i prijedloge drugim radnim tijelima Skupštine sa aspekta zaštite prava i sloboda o pitanjima iz nadležnosti tih tijela;
- g) radi na slučajevima predstavki vezanih za diskriminaciju po osnovu poslova zbog koje se pojedincima otežava ili negira priznanje uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i svakom drugom području javnog života.

Prvi Gender akcioni plan Unsko-sanskog kantona za period 2022-2025.godina („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 18/22) usvojen je na sjednici Vlade Unsko-sanskog kantona održanoj dana 12.05.2022.godine. S ciljem praćenja njegovog provođenja, Vlada Unsko-sanskog kantona donijela je Rješenje o imenovanju Koordinacionog odbora za praćenje Gender akcionog plana Unsko-sanskog kantona za period 2022.-2025.godine („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 28/22, 4/23, 6/24 i 15/24), koji je obavezan izraditi godišnje i završni izvještaj o provođenju GAP USK za period 2022.-2025.godine.

Koordinacioni odbor izradio je izvještaj o praćenju GAP-a za period 22.05.-31.12.2022. godine, koji je Vlada usvojila na svojoj 24. sjednici održanoj dana 31.05.2023.godine (Zaključak broj: 03-02-2190-295/2023), kao i Izvještaj o provođenju Gender akcionog plana Unsko-sanskog kantona za period 01.01.-31.12.2023.godine koji je Vlada usvojila na 41. sjednici održanoj dana 19.04.2024.godine (Zaključak broj: 03-02-51-574/2024). Vlada je navedenim zaključcima zadužila sve institucije i ustanove u nadležnosti Unsko-sanskog kantona da u kontinuitetu sprovode obaveze koje proizilaze iz GAP USK za period 2022.-2025.godine, te da u vezi sa tim surađuju sa Koordinacionim odborom za praćenje provođenja GAP USK za period 2022.-2025.godine.

Na 65. sjednici održanoj dana 25.08.2025.godine Vlada je donijela zaključak kojim prihvata Izvještaj o provođenju GAP USK za period 22.05.2022.-22.05.2025. godine. (Zaključak broj: 03-02-51-826/2025)

Završni izvještaj prezentuje najvažnije informacije o aktivnostima relevantnim za postizanje ciljeva GAP USK u izvještajnom periodu, sa preciznim navođenjem statusa realizacije pojedinačnih mjera u skladu sa preporukama Izvještaja revizije učinka „Rodna ravnopravnost i sprečavanje nasilja nad ženama“ Ureda za reviziju institucija F BiH, broj: 01-02-10-11-7-1099-54/23 iz oktobra 2023. godine

Za sačinjavanje izvještaja izvršeno je prikupljanje podataka i dostupnih informacija o provedenim aktivnostima od strane nosilaca tih aktivnosti, prema GAP USK. Izvještaj je sačinjen iz ugla ravnopravnosti spolova koji je omogućio analizu stanja o postignutim rezultatima eliminacije diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka u pojedinim oblastima. Ovaj pristup takođe omogućuje sumiranje postignutih rezultata planiranih aktivnosti svih nosilaca odgovornosti u otklanjanju početnog stanja i postignutih promjena na kojima se temeljio GAP USK.

Navedeni izvještaj koji sadrži procjenu (evaluaciju) provođenja GAP USK 2022-2025. godine predstavlja osnovu za izradu GAP USK 2026-2028. godine.

JAVNE POLITIKE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U BIH

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine, usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH“, broj 41/09) za period 2006 – 2011., kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*).

Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 – 2017. a treći za period 2018 – 2022. godine. Ovaj strateški dokument sadrži strateške ciljeve koji definišu prioritetne oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioritetnih oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Na sjednici održanoj 18.10.2023.godine, Vijeće ministara BiH je na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH donijelo Odluku o usvajanju Gender akcionog plana BiH za period 2023-2027. godine sa operativnim planom institucija BiH za implementaciju Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine 2023-2027. godina („Službeni glasnik BiH“, broj: 82/23).

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanje principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu *gender mainstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovode se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, a koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritetne oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je treći po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Ljudska prava i slobode sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2018.-2022. godine, kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2024.-2027. godine.

PRAVNI OKVIR ZA IZRADU GENDER AKCIONOG I FINANSIJSKOG PLANA UNSKO-SANSKOG KANTONA

Gender akcioni i finansijski plan (GAP) USK je strateško-planski dokument koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na kantonalnom nivou, zbog nadležnosti koji kantonalni nivo vlasti ima.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova, razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan USK se odnosi na period od 2026. do 2028. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na ravnopravnosti spolova i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, Gender akcionim planom BiH (2023.-2027.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, i kantonalnom nivou.

Ovaj strateški dokument je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti kantona jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BiH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja kantona i zajednica u osam prioriteta (1.Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima; 2.Javni život i donošenje odluka; 3.Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima; 4.Obrazovanje, nauka, kultura i sport; 5.Zdravlje; 6.Socijalna zaštita; 7.Rod i sigurnost i 8.Ravnopravnost spolova u kontekstu zaštite okoliša i klimatskih promjena) koji bi trebali biti osnov svih programa mjera koje se donose na kantonalnom nivou.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica kantona su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Ustav USK garantuje najviši stepen ljudskih prava i osnovnih sloboda preuzimajući standarde koji su sastavni dio Ustava FBiH. Zbog toga, Gender akcioni plan USK doprinosi ostvarivanju ljudskih prava i sloboda koji imaju snagu ustavnih odredbi USK.

Na 65. sjednici održanoj dana 25.08.2025.godine Vlada je donijela zaključak kojim između ostalog zadužuje Koordinacioni odbor za praćenje GAP USK 2022-2025 da izvrši revidiranje GAP USK, odnosno izradi novi Gender akcioni plan Unsko-sanskog kantona za period 2026-2028. godina, te isti dostavi Vladi Unsko-sanskog kantona na usvajanje u roku od 90 dana. (Zaključak broj:03-02-51-826/2025 od 25.08.2025.godine)

Osnov za izradu GAP USK 2026-2028. godine predstavlja Izvještaj o provođenju GAP USK za period 22.05.2022.-22.05.2025. godine koji sadrži procjenu (evaluaciju) provođenja prvog GAP USK.

Koordinacioni odbor izvršio je analizu stanja ravnopravnosti spolova na Unsko-sanskom kantonu i utvrdio oblasti neravnopravnosti spolova, identificirao strukturalne prepreke za ravnopravnost spolova i prilike za unapređenje trenutnog stanja, te je na osnovu prijedloga nosilaca aktivnosti izradio prijedlog dokumenta.



II STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U UNSKO-SANSKOM KANTONU

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u USK izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti, jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane kantonalnih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata kantona,
4. korištena su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

1. da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
2. da omogućiti utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu od strane Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne Komisije BiH, te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolažu ministarstava i službe USK. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u USK. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova, te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u BiH.

Oblasti za utvrđivanje stanja ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to:

1. Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima;
2. Javni život i donošenje odluka;
3. Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima;
4. Obrazovanje, nauka, kultura i sport;
5. Zdravlje;
6. Socijalna zaštita;
7. Rod i sigurnost;
8. Ravnopravnost spolova u kontekstu zaštite okoliša i klimatskih promjena.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODACI RAZVRSTANI PO SPOLU

Unsko-sanski kanton je smješten u sjeverozapadnom djelu BiH sa povoljnim geoprometnim položajem, jer zauzima prostor na pravcu osnovnih koridora Zapadna Evropa – Mediteran – Bliski Istok. Na sjeveru, zapadu i sjeveroistoku graniči sa Republikom Hrvatskom, na istoku i jugoistoku sa Republikom Srpskom te na jugozapadu sa Kantonom 10. Unsko-sanski kantona se prostire na površini od 4.125 km² što čini 15,79% površine Federacije BiH, a 8,10% teritorije BiH. Sjedište kantona je u Bihaću, a čine ga gradovi Bihać, Bosanska Krupa i Cazin i pet općina – Bosanski Petrovac, Bužim, Ključ, Sanski Most i Velika Kladuša.

Tabela 1: Procjena ukupnog broja stanovnika po starosnoj strukturi:

| Stanje 30.06.2024. godine | | | | |
|---------------------------|---------|--------|---------|-----------|
| OPĆINA/GRAD | Ukupno | 0-14 | 15-64 | 65 i više |
| Kanton - ukupno | 259.586 | 29.718 | 187.455 | 42.413 |
| Muškarci | 128.781 | 15.324 | 94.602 | 18.855 |
| Žene | 130.805 | 14.394 | 92.853 | 23.558 |

| Stanje 30.06.2024. godine | | | | |
|---------------------------|--------|-------|--------|-----------|
| OPĆINA/GRAD | Ukupno | 0-14 | 15-64 | 65 i više |
| Bosanska Krupa | 23.651 | 2.897 | 16.512 | 4.242 |
| Bos. Petrovac | 5.714 | 553 | 3.519 | 1.642 |
| Bužim | 19.087 | 2.833 | 14.225 | 2.029 |
| Grad Cazin | 64.049 | 7.210 | 48.153 | 8.686 |
| Grad Bihać | 54.301 | 6.501 | 38.173 | 9.627 |
| Ključ | 15.064 | 1.107 | 11.008 | 2.949 |
| Sanski Most | 38.605 | 2.742 | 28.059 | 7.804 |
| Velika Kladuša | 39.115 | 5.875 | 27.806 | 5.434 |

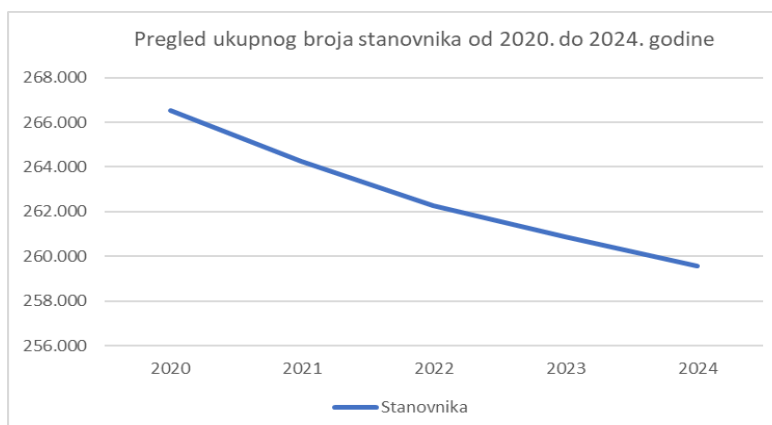
Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku (Bilten, Unsko-sanski kanton u brojkama 2025.), u junu mjesecu 2024. godine, na području USK je bilo 259. 586 stanovnika, od čega 130. 805 (50,38%) osoba ženskog spola i 128. 781 (49,62%) osoba muškog spola.

Broj stanovnika se smanjivao u periodu od 2020. godine do 2024. godine, ali je odnos osoba ženskog i muškog spola u svakoj posmatranoj godini ostao isti.

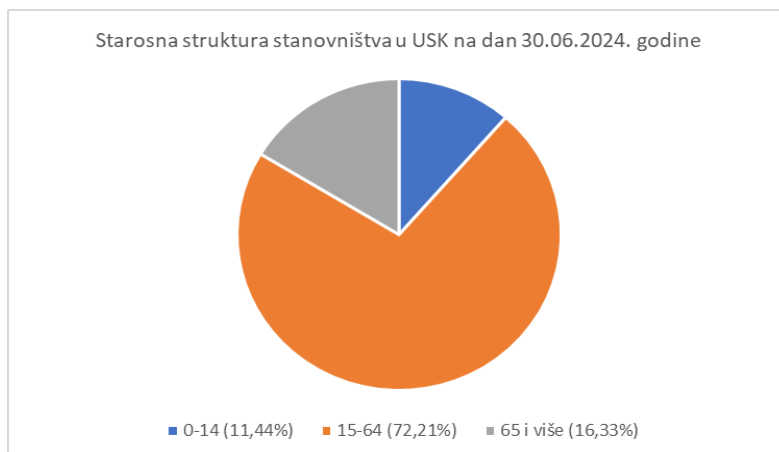


Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

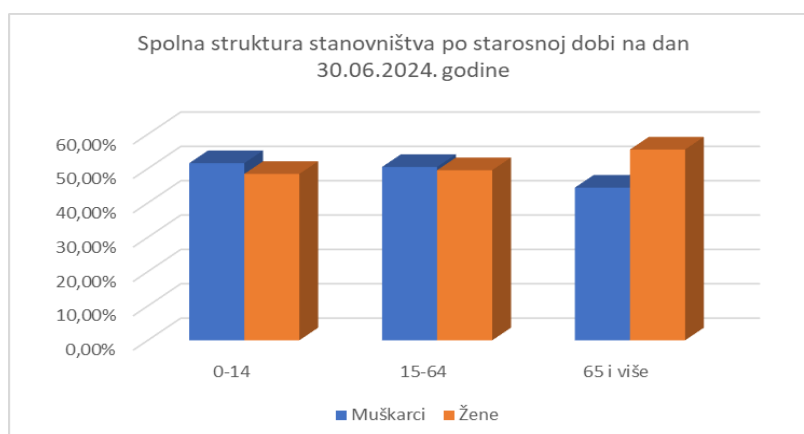


Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

Analizom podataka po starosnim grupama vidljivo je da je najviše stanovništva u dobi od 15 do 64 godine, njih 72,2%, ali i da su sve starosne grupe prilično ujednačene u postotku prisustva osoba ženskog i muškog spola. Najveća razlika je upravo u starosnoj grupi od 65 godina i više (11,09% više osoba ženskog spola), a najmanji u starosnoj grupi od 15 do 64 godina (0,9% više osoba muškog spola).



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

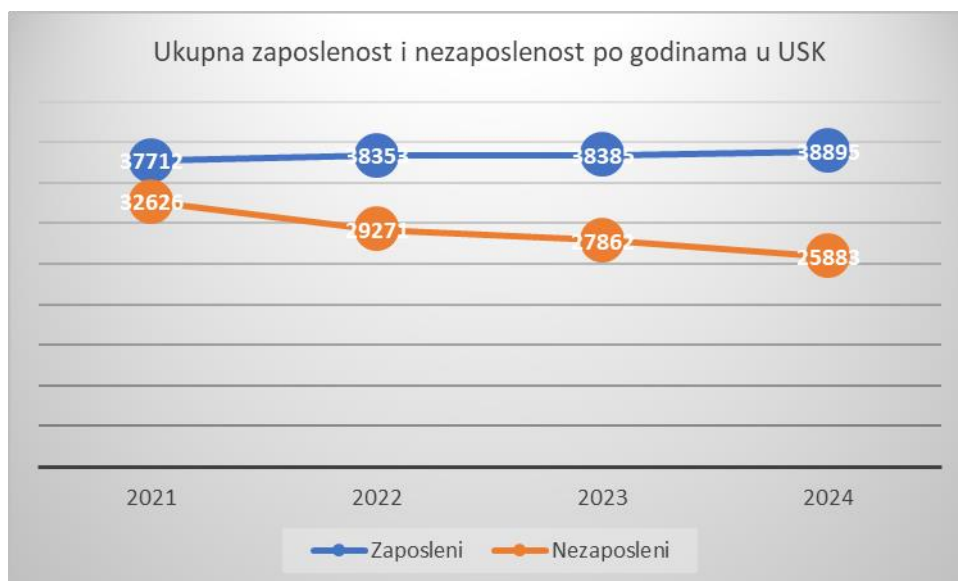


Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

TRŽIŠTE RADA

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u periodu od 2021. do 2024. godine broj zaposlenih na području USK je bio u porastu, dok je broj nezaposlenih osoba bio u padu.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Unsko-sanski kanton u brojkama, 2025.

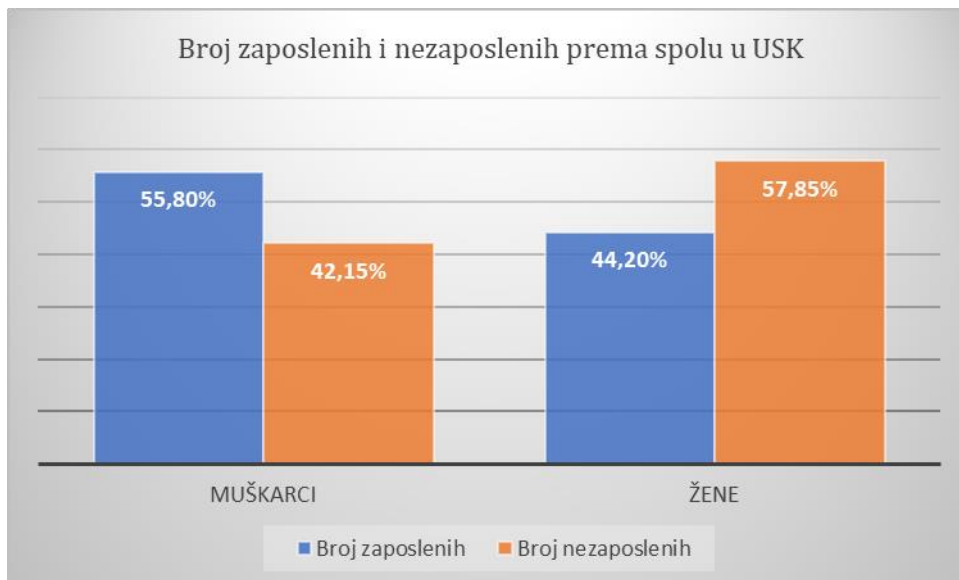
Tabela 2. Stopa zaposlenosti/nezaposlenosti

| Godina | Stopa zaposlenosti Radno aktivno stanovništvo | Zaposleni * 100 | Stopa nezaposlenosti Zaposleni + nezaposleni |
|--------|--|-----------------|---|
| 2022 | 21,33 % | | 43,71 % |
| 2023 | 21,33 % | | 42,29 % |
| 2024 | 21,68 % | | 40,23 % |

Tabela 3: broj zaposlenih i nezaposlenih u 2022., 2023. i 2024. godini

| R.b | BIRO RADA | Procjena prisutnog stanovništva. | Procjena prisutnog stanovništva. | Procjena prisutnog stanovništva. | Broj zaposlenih DECEMBAR 2022 | Broj zaposlenih DECEMBAR 2023. | Broj zaposlenih DECEMBAR 2024. | Broj nezaposlenih DECEMBAR 2022. | Broj nezaposlenih DECEMBAR 2023. | Broj nezaposlenih DECEMBAR 2024. |
|-----|------------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|-------------------------------|--------------------------------|--------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| | | 2022 | 2023 | 2024 | 2022 | 2023 | 2024 | 2022 | 2023 | 2024 |
| 1. | BIHAĆ | 54.921 | 54.921 | 54.610 | 12.428 | 12.519 | 12.565 | 6.397 | 5.761 | 5.182 |
| 2. | BOS.KRUPA | 24.017 | 24.017 | 23.819 | 3.656 | 3.635 | 3.525 | 2.878 | 2.728 | 2.628 |
| 3. | B.PETROVAC | 5.960 | 5.960 | 5.830 | 1.252 | 1.192 | 1.182 | 639 | 634 | 575 |
| 4. | BUŽIM | 19.100 | 19.100 | 19.078 | 1.817 | 1.832 | 1.944 | 2.979 | 2.906 | 2.768 |
| 5. | CAZIN | 64.518 | 64.518 | 64.284 | 7.646 | 7.817 | 8.052 | 6.689 | 6.158 | 5.681 |
| 6. | KLJUČ | 15.315 | 15.315 | 15.191 | 1.794 | 1.813 | 1.792 | 1.532 | 1.424 | 1.348 |
| 7. | S. MOST | 38.990 | 38.990 | 38.761 | 4.323 | 4.448 | 4.476 | 2.816 | 2.601 | 2.375 |
| 8. | V.KLADUŠA | 39.456 | 39.456 | 39.286 | 4.776 | 4.790 | 4.926 | 5.394 | 5.673 | 5.326 |
| 9. | USK | 262.277 | 262.277 | 260.859 | 37.692 | 38.046 | 38.462 | 29.324 | 27.885 | 25.883 |

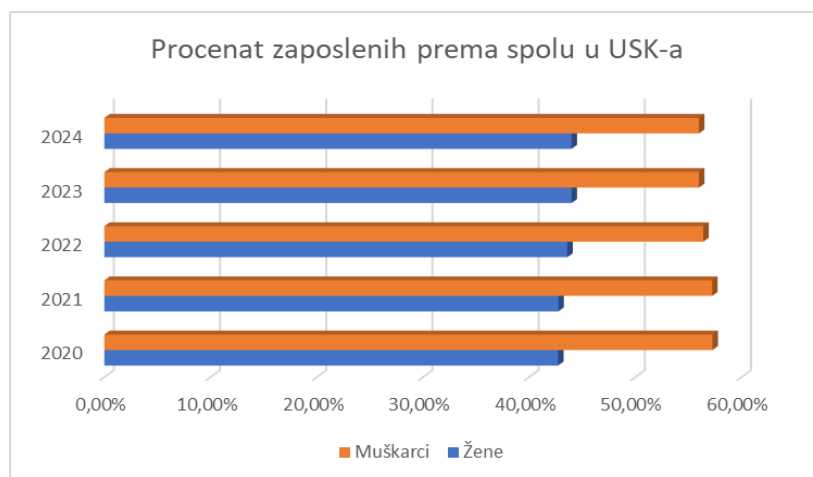
Izvor: Informativni Bilten, decembar 2024., JU Služba za zapošljavanje USK



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Statistički godišnjak/ljetopis Federacije Bosne i Hercegovine, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u FBiH po kantonima i općinama, 2024.

Osobe ženskog spola su mnogo manje zaposlene (11,6%), a više nezaposlene spol (15,67%).

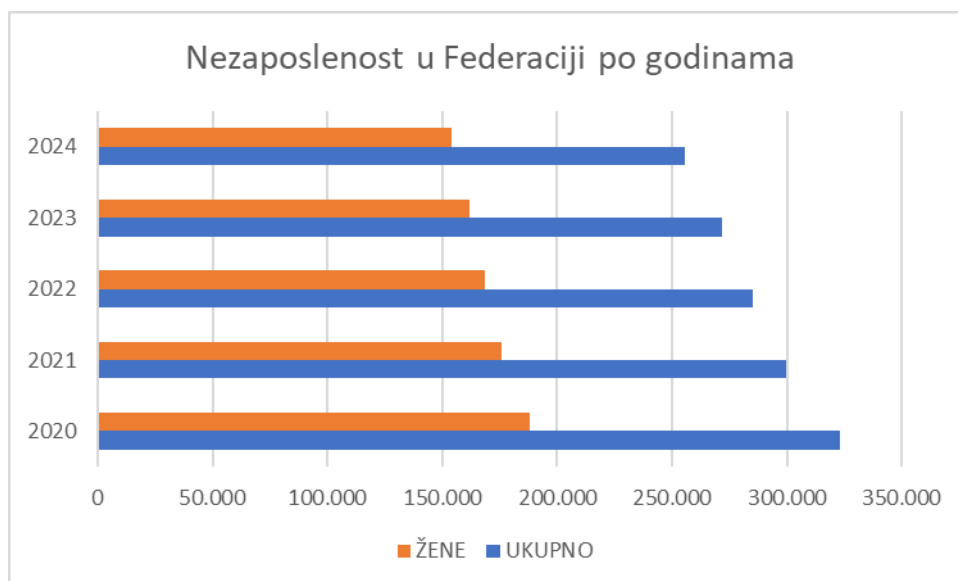
Ukoliko se posmatra procenat zaposlenih osoba muškog spola u ukupnom stanovništvu (16,85%) sa istim procentom osoba ženskog spola (13,35%), može se zaključiti da je procenat osoba muškog spola među zaposlenim stanovništvom veći za oko 3,5%.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće, statistički bilten 401, Sarajevo 2025

Kada se analizira spolna struktura po godinama može se primjetiti da je došlo do neznatnog povećanja procenta učešća osoba ženskog spola u strukturi zaposlenih (za 1,27%), a pada učešća osoba muškog spola.

U isto vrijeme, i postotak učešća osoba ženskog spola u strukturi nezaposlenih je rastao, a procenat muškaraca padao. U oba slučaja radi se o podacima registrovane zaposlenosti i teško je donijeti zaključak o uzrocima takvog stanja. Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje, najveći broj nezaposlenih je u dobnoj skupini od 55 – 59 godina starosti, a nakon toga u dobnoj skupini od 20 – 24 godine i 50 – 54 godina starosti. Najveći broj nezaposlenih osoba ženskog spola je također u dobnoj skupini od 55 – 59 godina i 45 – 49 godina starosti.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, *Zaposlenost, nezaposlenost i plaće, statistički bilten 401, Sarajevo 2025*

Tabela 4: Nezaposleni po općinama USK-a

| Nezaposleni po općinama i gradovima USK | |
|---|-------|
| Bosanska Krupa | 2.628 |
| Bosanski Petrovac | 575 |
| Bužim | 2.768 |
| Grad Bihać | 5.182 |
| Grad Cazin | 5.681 |
| Ključ | 1.348 |
| Sanski Most | 2.375 |
| Velika Kladuša | 5.326 |

Najveći broj nezaposlenih je u Gradu Cazinu, a potom u općini Velika Kladuša što ne odgovara i broju stanovnika u gradovima i općinama USK, dok je najveći broj zaposlenih osoba je u Bihaću (13.491) i Cazinu (7.641).

Izvor: Federalni zavod za statistiku, *Unsko-sanski kanton u brojkama, Sarajevo 2025*

U pogledu stručne spreme, najviše nezaposlenih je nekvalifikovanih radnika, njih 12.038, pri čemu je od toga 58,86% osoba ženskog spola. Može se zaključiti da su žene više prisutne među nezaposlenim osobama u svim stepenima stručne spreme sem u VKV, KV i PKV.

Tabela 5: Nezaposleni prema stručnoj spreml

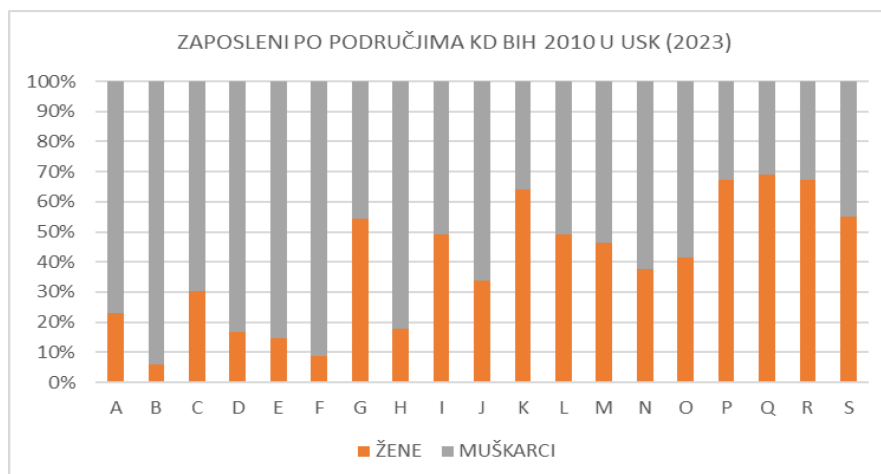
| Nezaposlene osobe prema stručnoj spreml, stanje decembar 2024. godine | | | | | | | | | |
|---|--------|-----|-----|-------|-----|----|-------|-----|--------|
| USK | VSS | VŠS | SSS | NSS | VKV | KV | PKV | NKV | |
| UKUPNO | 25.833 | 957 | 179 | 5.241 | 33 | 33 | 6.738 | 664 | 12.038 |
| Žene | 14.975 | 711 | 99 | 3.593 | 30 | 5 | 3.239 | 212 | 7.086 |

Izvor: Federalni zavod za statistiku, *Unsko-sanski kanton u brojkama, Sarajevo 2025*

Najviše zaposlenih u USK je u području Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala, 20,75% od ukupnog broja zaposlenih, a potom u oblastima Prerađivačke industrije 18,95% i Obrazovanja 10,26%. Od ukupnog broja zaposlenih osoba ženskog spola, njih 25,56% je zaposleno u području Trgovine na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala, 15,66%, u oblasti Obrazovanja, a 13,03% u oblasti Prerađivačke industrije.

U kantonu je prisutna horizontalna rodna segregacija radne snage. U skoro svim oblastima veća je koncentracija jednog spola u odnosu na drugi (od 19 oblasti u kojima je registrovana zaposlenost, u 6 je veća koncentracija žena, a u 13 muškaraca). Najmanji je jaz u oblasti Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane(hotelijerstvo i ugostiteljstvo) I Poslovanje nekretninama, a najveći u oblasti Vađenje ruda i kamenai Građevinarstva gdje dominiraju osobe muškog spola.

Kada se pogledaju platni razredi, osobe ženskog spola su manje prisutne u onim oblastima u kojima je neto plata manja od 1500KM, ali je njihova prisutnost i u oblastima sa platnim razredima u kojima je prosječna neto plata veća od 1500 KM također manja.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2024.

Tabela 6: Zaposlenost po područjima

| Područja | Žene | Muškarci |
|---|------|----------|
| A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov | 357 | 1192 |
| B Vađenje ruda i kamena | 16 | 248 |
| C Prerađivačka industrija | 2203 | 5071 |
| D Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija | 61 | 302 |
| E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda,upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša | 138 | 804 |
| F Građevinarstvo | 159 | 1689 |
| G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala | 4321 | 3644 |
| H Prijevoz i skladištenje | 233 | 1087 |
| I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane(hotelijerstvo i ugostiteljstvo) | 1168 | 1210 |
| J Informacije i komunikacije | 169 | 331 |
| K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja | 425 | 239 |
| L Poslovanje nekretninama | 80 | 83 |
| M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti | 437 | 509 |
| N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti | 290 | 477 |
| O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje | 1286 | 1806 |
| P Obrazovanje | 2648 | 1293 |
| Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite | 1935 | 865 |
| R Umjetnost, zabava i rekreacija | 517 | 253 |
| S Ostale uslužne djelatnosti | 461 | 378 |

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama, 2024.

JU Služba za zapošljavanje USK prepoznaje potrebu donošenja i provođenja aktivnih mjera zapošljavanja koje su između ostalog rodno osjetljive i koje su usmjerene prema ženama kao grupi koja je dominantnija u strukturi nezaposlenih. Pored toga, provodi se niz mjera koje su usmjerene na nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe kroz program sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja.

Cilj je zaposliti što veći broj osoba sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi jačanja njihove konkurentnosti na tržištu rada, sprječavanja dugotrajne nezaposlenosti i stvaranja uvjeta za sticanje prvog radnog iskustva, kao i samozapošljavanje (registracija/pokretanje djelatnosti).

Na osnovu Javnih poziva sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja u 2022., 2023. i 2024. godini, potpisano je 2559 ugovora sa poslodavcima koji su uposlili 3540 osoba sa evidencije nezaposlenih i kojima je ugovoreno 21 759 140,00 KM za Unsko-sanski kanton.²

Tabela 7: Prikaz podataka o implementaciji aplikacija po Javnom pozivu sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja za 2022., 2023. i 2024. godinu.

| Naziv programa/mjere | Obrađeno ugovoreno | | | Broj uposlenih osoba sa evidencije nezaposlenih | | | Ukupno ugovoreno sredstava | | |
|--|--------------------|------------|------------|---|--------------|--------------|----------------------------|---------------------|---------------------|
| | 2022 | 2023 | 2024 | 2022 | 2023 | 2024 | 2022 | 2023 | 2024 |
| Zapošljavanje pripravnika | 18 | 8 | 7 | 22 | 10 | 12 | 121.600,00 | 60.480,00 | 74.640,00 |
| Periodično/sezonsko | 46 | 46 | 24 | 84 | 85 | 74 | 220.704,00 | 241.800,00 | 263.880,00 |
| Prilika za sve | 96 | 95 | 88 | 172 | 189 | 161 | 783.156,00 | 960.600,00 | 1.139.040,00 |
| Nova mogućnost | 40 | 32 | 58 | 53 | 47 | 80 | 229.278,00 | 313.920,00 | 666.120,00 |
| Mladi sa iskustvom | 11 | 12 | 11 | 11 | 12 | 13 | 44.280,00 | 55.680,00 | 64.440,00 |
| Javni radovi i pomoć potrebnim | 3 | 5 | 4 | 9 | 9 | 14 | 22.152,00 | 34.980,00 | 52.780,00 |
| Zapošljavanje žena | 54 | 38 | 61 | 65 | 56 | 83 | 237.660,00 | 208.890,00 | 618.000,00 |
| Poduzetništvo za žene | 42 | 27 | 41 | 43 | 44 | 46 | 272.280,00 | 238.380,00 | 344.400,00 |
| Poduzetništvo za sve | 70 | 50 | 56 | 80 | 70 | 76 | 451.728,00 | 403.872,00 | 580.560,00 |
| Poduzetništvo za mlade | 31 | 28 | 37 | 43 | 32 | 46 | 249.960,00 | 230.400,00 | 399.360,00 |
| Poduzetništvo za demobilisane braniocice | 3 | 3 | 2 | 3 | 3 | 3 | 19.260,00 | 22.260,00 | 24.780,00 |
| Zapošljavanje demobilisanih branioca | 1 | 2 | 1 | 1 | 2 | 1 | 4.500,00 | 13.200,00 | 8.580,00 |
| Služba u suradnji sa poslodavcima | 191 | 324 | 190 | 264 | 466 | 257 | 1.534.200,00 | 3.011.580,00 | 1.992.120,00 |
| Druga prilika | 118 | 194 | 106 | 126 | 214 | 129 | 778.680,00 | 1.462.740,00 | 1.063.800,00 |
| Zapošljavanje Roma 2022 | 3 | - | - | 3 | - | - | 15.000,00 | - | - |
| Tražim poslodavca | 84 | 86 | 76 | 108 | 107 | 93 | 636.600,00 | 685.080,00 | 727.740,00 |
| Zapošljavanje/samozapošljavanje djece šehida i poginulih branitelja 2024 | - | - | 13 | - | - | 19 | - | - | 174.000,00 |
| Ukupno | 811 | 950 | 798 | 1.087 | 1.346 | 1.107 | 5.621.038,00 | 7.943.862,00 | 8.194.240,00 |

Služba za zapošljavanje USK-a Bihać prepoznaje potrebu donošenja i provođenja aktivnih mjera zapošljavanja koje su između ostalog rodno osjetljive i koje su usmjerene prema ženama kao grupi koja je dominantnija u strukturi nezaposlenih.

²Informativni Bilten, decembar 2023., 2024., 2025., JU Služba za zapošljavanje USK

Ako se pogledaju podaci za prethodnih nekoliko godina može se primjetiti da se povećava broj zaposlenih žena i da se smanjuje jaz u odnosu na zaposlene osobe muškog spola. Međutim, doprinos smanjivanju veće nezaposlenosti žena na nivou uticaja nije vidljiv, niti se bez podataka o broju korisnika mjera po spolu može procijeniti. Iz tog razloga potrebno je preispitati opravdanost trenutnog pristupa pogotovo kada je u pitanju uticaj na trenutnu neravnopravnost spolova u ovoj oblasti.

Ministarstvo privrede u skladu sa Zakonom o poticaju razvoja male privrede ("Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona", broj: 19/11) za svaku budžetsku godinu predlaže Vladi Kantona, Program poticaja razvoja male privrede kojim se utvrđuju prioriteta i kriteriji poticaja razvoja male privrede u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima. Kroz odabrane budžetske programe uvedene su i posebne mjere – ciljevi.

Jedan od ciljeva razvoja male privrede odnosi se na podršku razvoja poduzetništva ciljnih grupa – žensko poduzetništvo, poduzetništvo mladih i poduzetništvo invalidnih osoba.

U Javnom pozivu za odabir korisnika sredstava jedan od utvrđenih kriterija za izbor korisnika je broj zaposlenih iz ciljnih skupina - ukupan broj zaposlenih žena. Shodno navedenom, podnosioci prijava u obavezi su da dostave Izjavu o pripadnosti uposlenika sa liste osiguranih o pripadnosti ciljnim skupinama (broj zaposlenih žena).

Program poticaja razvoja male privrede za 2022. godinu, definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede-pravna lica, broj korisnika poticaja:

| | |
|-------------|-----|
| UKUPNO..... | 107 |
| Žene | 24 |

Ukupan iznos novčanih sredstava: 3.701.511,58 KM

2. Poticaj obrtima, broj korisnika poticaja:

| | |
|-------------|-----|
| UKUPNO..... | 247 |
| Žene..... | 76 |

Ukupan iznos novčanih sredstava: 1.592.509,61 KM

Program poticaja razvoja turizma za 2022. godinu, definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede – fizičkih i pravnih lica u turističko – ugostiteljskoj djelatnosti", broj korisnika poticaja:

| | |
|-------------|----|
| UKUPNO..... | 79 |
| Žene..... | 27 |

Ukupan iznos novčanih sredstava za fizička lica: 445.047,53 KM
Ukupan iznos novčanih sredstava za pravna lica: 518.070,66 KM

2. Pokretanje vlastitog biznisa:

| | |
|-------------|----|
| UKUPNO..... | 12 |
| Žene..... | 1 |

Ukupan iznos novčanih sredstava: 83.261,45 KM

Program poticaja razvoja male privrede za 2023. godinu, definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede-pravna lica, broj korisnika poticaja:

| | |
|-------------|-----|
| UKUPNO..... | 184 |
| Žene | 38 |

Ukupan iznos novčanih sredstava: 3.359.470,34 KM

2. Poticaj obrtima, broj korisnika poticaja:

| | |
|-------------|-----|
| UKUPNO..... | 473 |
| Žene..... | 107 |

Ukupan iznos novčanih sredstava: 1.940.601,79 KM

Program poticaja razvoja turizma za 2023. godinu, definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede – fizičkih i pravnih lica u turističko – ugostiteljskoj djelatnosti“, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....183

Žene.....58

Ukupan iznos novčanih sredstava za fizička lica: 722.060,32 KM

Ukupan iznos novčanih sredstava za pravna lica: 601.932,00 KM

2. Podrška novoosnovanim subjektima male privrede, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....73

Žene.....21

Ukupan iznos novčanih sredstava: 316.329,31 KM

3. Podrška pokretanju vlastitig biznisa – Start up, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....24

Žene.....15

Ukupan iznos novčanih sredstava: 73.892,50 KM

Program poticaja razvoja male privrede za 2024. godinu, definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede-pravna lica, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....92

Žene19

Ukupan iznos novčanih sredstava za pravna lica: 1.435.854,33 KM

2. Poticaj obrtima, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....220

Žene.....31

Ukupan iznos novčanih sredstava: 942.862,77 KM

3. Podrška novoosnovanim subjektima male privrede, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....129

Žene.....30

Ukupan iznos novčanih sredstava: 820.583,85 KM

4. Podrška pokretanju vlastitog biznisa – START UP, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....25

Žene.....9

Ukupan iznos novčanih sredstava: 93.790,17 KM

Program poticaja razvoja turizma za 2024. godinu definisan je i realiziran kroz mjere:

1. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede - fizička i pravna lica u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti, broj korisnika poticaja:

UKUPNO.....125

Žene40

Ukupan iznos novčanih sredstava za fizička lica: 519.263,41 KM

Ukupan iznos novčanih sredstava za pravna lica: 700.969,94 KM

Program poticaja razvoja male privrede i razvoj turizma realiziran kroz mjere - uporedni tabelarni prikaz za 2022., 2023. i 2024. godinu:

Tabela 8. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede-pravna lica

| GODINA | 2022 | 2023 | 2024 |
|------------------|------|------|------|
| Ukupno korisnika | 107 | 184 | 92 |
| Spol- Ž | 24 | 38 | 19 |
| Spol-M | 83 | 146 | 73 |

Tabela 9. Poticaj obrtima

| GODINA | 2022 | 2023 | 2024 |
|------------------|------|------|------|
| Ukupno korisnika | 247 | 473 | 220 |
| Spol-Ž | 76 | 107 | 31 |
| Spol-M | 171 | 366 | 189 |

Tabela 10. Jačanje konkurentnosti subjekata male privrede-fizičkih i pravnih lica u turističko-ugostiteljskoj djelatnosti

| GODINA | 2022 | 2023 | 2024 |
|------------------|------|------|------|
| Ukupno korisnika | 79 | 183 | 125 |
| Spol-Ž | 27 | 58 | 40 |
| Spol-M | 52 | 125 | 85 |

Tabela 11. Pokretanje vlastitog biznisa

| GODINA | 2022 | 2023 | 2024 |
|------------------|------|------|------|
| Ukupno korisnika | 12 | 24 | 25 |
| Spol-Ž | 1 | 15 | 9 |
| Spol-M | 11 | 9 | 16 |

Tabela 12. Podrška novoosnovanim subjektima male privrede

| GODINA | 2022 | 2023 | 2024 |
|------------------|------|------|------|
| Ukupno korisnika | - | 73 | 129 |
| Spol-Ž | - | 21 | 30 |
| Spol-M | - | 52 | 99 |

U 2023. godini Ministarstvo je podržalo projekat "Akademija ženskog poduzetništva", čiji je cilj jačanje položaja žena na tržištu rada, u novčanom iznosu od 30.000 KM. Kroz ovaj projekat osmišljen je program "top menadžment", i to kroz edukaciju žena zaposlenica, direktorica i vlasnica kompanija, kako bi se unaprijedile njihove liderske i menadžerske sposobnosti. Cilj projekta je poticanje osnivanja i razvoja poslovanja privrednih subjekata u većinskom vlasništvu žena. Od 15 upisanih učesnica, 12 je završilo program edukacije.

Također, Ministarstvo je podržalo i projekat Obrtničke komore Unsko-sanskog kantona "Poduzetničko obrazovanje – jačanje razvoja obrta i poduzetništva" i odobrila novčana sredstva u iznosu od 50.000 KM, sa krajnjom svrhom očuvanja postojećih i otvaranja novih radnih mjesta. Projektnim prijedlogom predviđeno je da se obuhvati 300-500 učesnika/ca, od toga po svakom modulu najmanje 50% žena. Očekivani doprinos projekta je osposobljene i educirane ciljne skupine.

Vlada Unsko-sanskog kantona od 2022. godine subvencionira rješavanja stambenog pitanja mladih, gdje po osnovu raspisanog javnog poziva od strane Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša subvencionirana kupovinu stana/kuće, kao i izgradnju kuće za mlade sa područja Unsko-sanskog kantona, dok od 2023. godine subvencionira dio zakupnine mladima u bračnoj ili vanbračnoj zajednici.

Tabela 13. Subvencioniranje rješavanja stambenog pitanja mladih

| 2022. godina | 2023. godina | 2024. godina |
|---------------|---------------|---------------|
| 115.000,00 KM | 199.670,00 KM | 728.000,00 KM |

Tabela 14. Subvencioniranje dijela zakupnine mladima u bračnoj ili vanbračnoj zajednici

| 2022. godina | 2023. godina | 2024. godina |
|--------------|--------------|--------------|
| - | 2.400,00 KM | 97.842,00 KM |

Prava iz oblasti zaštite majke i materinstva na području Unsko-sanskog kantona regulirana su Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona", br. 5/00, 7/01, 11/14, 23/18, 15/20, 10/23 i 15/25) kojim je propisano da se naknada umjesto plate ženi-majci utvrđuje u iznosu od 50% njene prosječne plaće ostvarene u periodu od šest mjeseci prije porođaja, valorizovane po osnovu rasta plaća na području kantona u tom periodu.

Naknada se isplaćuje u trajanju od jedne godine. Naknadu plate isplaćuje poslodavac, ali taj poslodavac može refundirati taj iznos iz budžeta kantona. Poslodavci mogu izvršiti isplatu i većeg iznosa naknade plate i to sve do punog iznosa plate koju je porodilja ostvarivala prije poroda, ali mu taj dio (preko 50% iznosa njene prosječne plate) ne može biti refundiran.

Navedenim zakonom je također propisano da se iznos naknade utvrđuje se u postupku za svaku ženu-majku posebno, s tim da taj iznos ne može biti manji od 50% prosječne mjesečne plaće ostvarene na području Kantona u prethodnoj godini i objavljene od nadležnog organa. Nakon što Federalni zavod za statistiku objavi prosječnu plaću ostvarenu na području USK u prethodnoj godini, tada se u postupcima po zahtjevu žene-majke utvrđuje naknada plate. Na taj način se, iz godine u godinu, usklađuju iznosi naknade plate sa rastom prosječne plate u USK.

Novčana pomoć za nezaposlene porodilje se regulira u skladu sa federalnim Zakonom o materijalnoj podršci porodici sa djecom u FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 52/22). Shodno ovom zakonu, ova naknada iznosi 55% najniže plate u Federaciji i isplaćuje se u trajanju od jedne godine od rođenja djeteta.

U USK postoji i naknada za porodilje koje rode treće i svako naredno dijete, bez obzira da li se radi o porodilji u radnom odnosu ili je porodilja nezaposlena. Odluka o visini naknada za porodilje koje rode treće i svako naredno dijete se donosi za svaku godinu posebno.

Tabela 15: Pregled naknada u 2022., 2023. i 2024. godini.

| Vrsta naknade | Iznos naknade u 2022.godini | Iznos naknade u 2023.godini | Iznos naknade u 2024.godini |
|---|-----------------------------|-----------------------------|-----------------------------|
| Minimalni iznos naknade plate za ženu-majku | 448,50 KM | 466,50 KM | 510,50 KM |
| Novčana pomoć za nezaposlene porodilje | 100 KM /298,65 KM | 327,80 KM | 340,45 KM |
| Naknada za porodilje koje rode treće i svako naredno dijete | 430,00 KM | 500,00 KM | 500,00 KM |

Zakonom o radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 26/16 i 89/18), odnosno Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom propisano je da i otac može koristiti porodiljsko odsustvo, ako se roditelji tako sporazumiju, te u slučaju smrti majke, ako majka napusti dijete ili ako iz drugih opravdanih razloga ne može da koristi porođajno odsustvo.

Tabela 16: Broj očeva koji su koristili porodiljsko odsustvo u 2022., 2023. i 2024. godini.

| Broj očeva koji su koristili porodiljsko odsustvo | 2022.godina | 2023.godina | 2024.godina |
|---|-------------|-------------|-------------|
| | 0 | 1 | 0 |

Zakonom o materijalnoj podršci porodici sa djecom u FBiH propisana je mogućnost da i otac koristi novčanu pomoć nezaposlenoj porodilji ukoliko majka nije živa ili da je spriječena neposredno brinuti o djetetu ili da je napustila dijete.

OBRAZOVANJE

Obrazovanje je jedan od najvažnijih uslova za postizanje ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti i završavanja fakulteta.

Tabela 17: Predškolsko obrazovanje u Unsko-sanskom kantonu

| | Broj predškolskih ustanova | Broj djece u predškolskim ustanovama | | Zaposleni u predškolskim ustanovama | | | |
|-----------|----------------------------|--------------------------------------|--------|-------------------------------------|------|-------------------------------------|------------------------------------|
| | | Svega | Ženski | Svega | Žene | Od toga: zaposleni u nastavi- svega | Od toga: zaposleni u nastavi- žene |
| 2020/2021 | 17 | 1313 | 614 | 220 | 201 | 103 | 102 |
| 2021/2022 | 17 | 1451 | 700 | 240 | 220 | 112 | 111 |
| 2022/2023 | 17 | 1634 | 783 | 249 | 232 | 119 | 118 |
| 2023/2024 | 16 | 1731 | 854 | 252 | 233 | 123 | 119 |
| 2024/2025 | 16 | 1819 | 841 | 289 | 269 | 196 | 196 |

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Predškolsko obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024-2025.

Prema dostupnim podacima za školsku 2024/2025. godinu, predškolske ustanove u USK je pohađalo 316 djece uzrasta od 5 do 6 godina, od kojih 144 djevojčice i 397 mješovite grupe od 3 do 6 godina, od kojih 211 djevojčica. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci. Zaposleni u predškolskim ustanovama u Unsko-sanskog kantona su uglavnom osobe ženskog spola koje čine preko 92% svih zaposlenih.

Iako ne postoje podaci za USK, u BiH Romkinje imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu dok većina dječaka završi školu. Kontinuirano se pokušava naći rješenje problema obrazovanja Roma i aktivnije uključenosti u društvo kako na državnom i federalnom, tako i na kantonalnom, ali i općinskim nivoima, što je vidljivo i kroz niz projekata i akcionih planova.

Na području Unsko-sanskog kantona djeluje 16 predškolskih ustanova, od čega je 8 javnih i 8 privatnih predškolskih ustanova.

U posmatranom periodu se broj upisane djece kretao od 1313 (školska 2020/2021. godine) do 1731 (školske 2023/2024. godine) djece. U školskoj 2024/2025. godini upisano je 1746 polaznika, od kojih je 47,99% djevojčica i 52,01% dječaka.

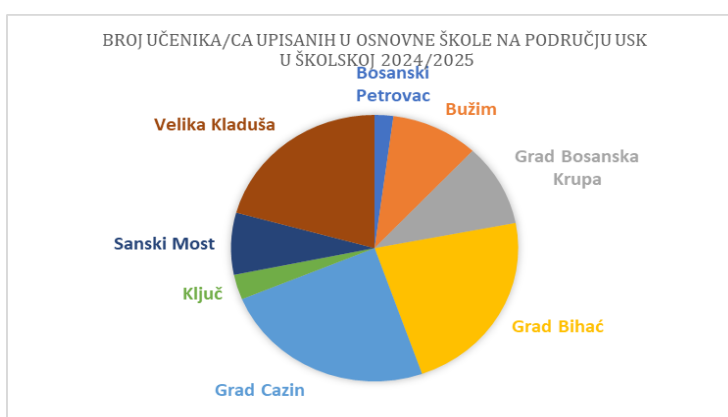


Izvor: Federalni zavod za statistiku, Predškolsko obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024/2025.

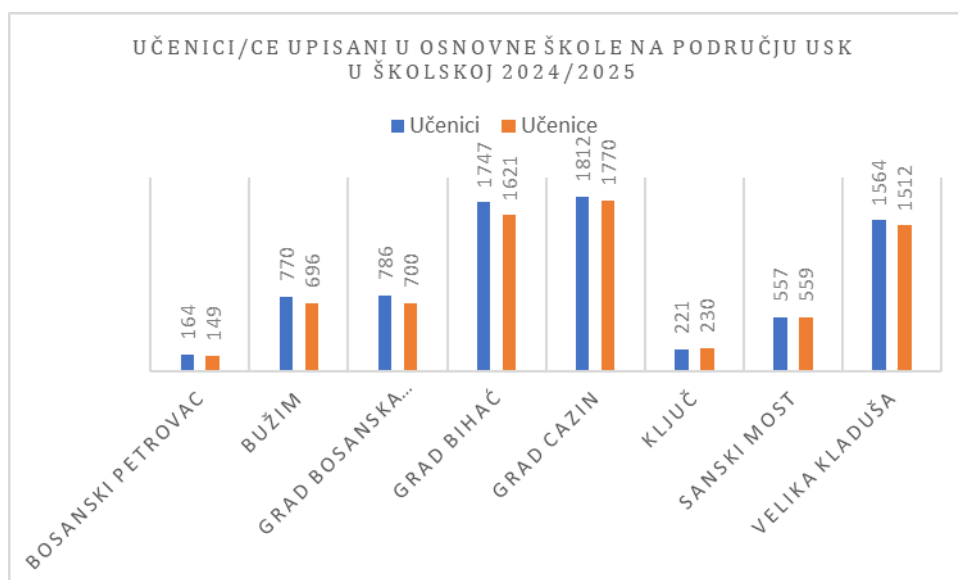


U 49 osnovnih škola u USK u školskoj 2024/2025. godini, je upisano 14 858 učenika/ca od čega 51,29% dječaka i 48,71% djevojčica. Ova spolna distribucija odgovara učešću dječaka i djevojčica u ukupnoj strukturi stanovništva USK. Općenito gledano u BiH postoji rodni paritet u osnovnom obrazovanju što potvrđuju i ovi podaci.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.

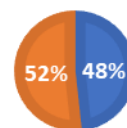
U 2023/2024. godini, osnovne škole u USK je završilo 1891 učenik/ca, od čega je 49,97% učenica i 50,03% učenika.

Broj dječaka i djevojčica koji upisuju srednje obrazovanje približno je jednak (3647 učenica i 3481 učenika, podaci za školsku 2021/2022. godinu).

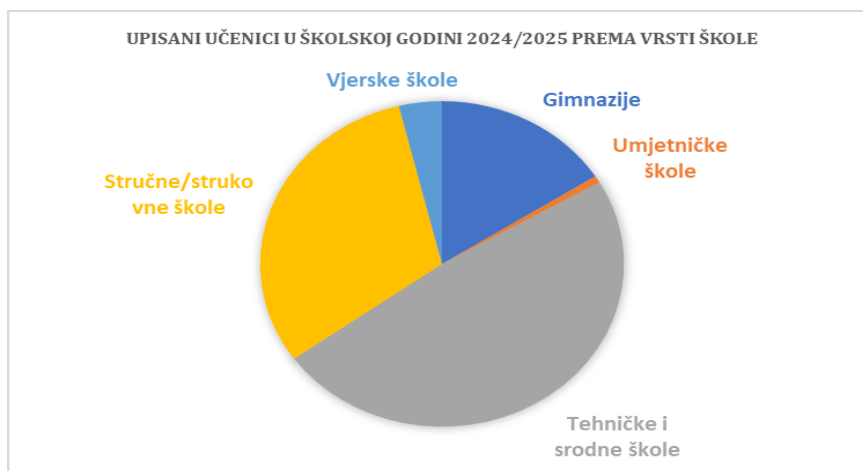
Izraženije razlike zastupljenosti djevojčica i dječaka postoje unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima, a posebno u strukovnim školama. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju.

UPISANI UČENICI/E PO SPOLU U SREDNJE OBRAZOVANJE U USK U ŠKOLSKOJ 2024./2025. GODINI

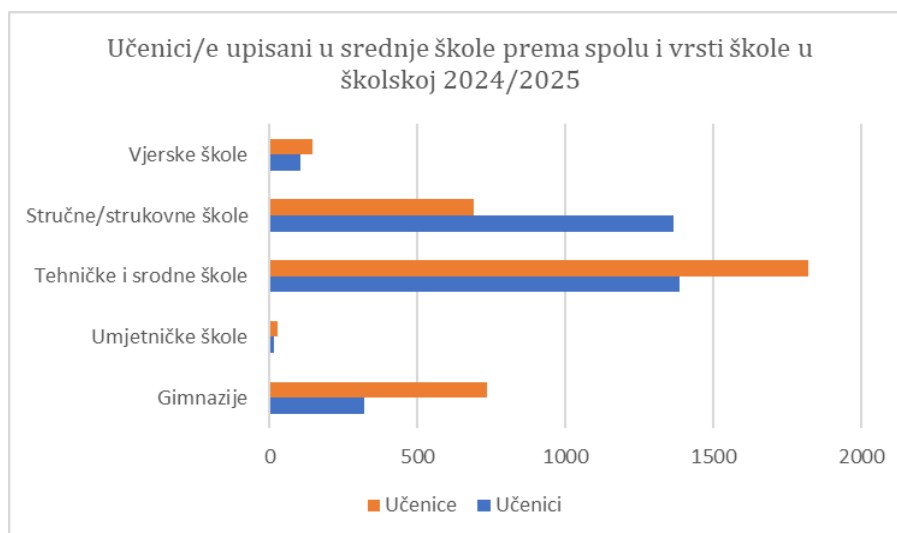
■ Učenici ■ Učenice



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2024./2025.

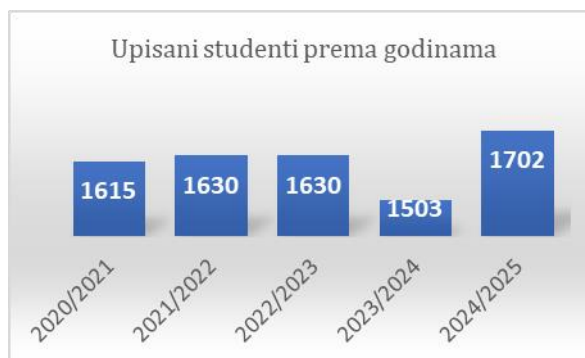
Kada su u pitanju ponavljači, u školskoj 2024./2025. godini 39 učenika je upućeno na ponavljanje razreda, 14 učenice (35,89%) i 25 učenika (64,11%). Najveći broj učenika ponavljača je bio u srednjim stručnim školama (64,11%). Na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku, u periodu od 1.9.2023. do 31.8.2024. godine, srednju školu na Unsko-sanskom kantonu napustilo je 65 učenika, dok su 122 učenika promijenila školu. U periodu od 26.09.2023. do 25.09.2024. godine 1788 redovnih učenika je završilo školu od kojih je najveći broj iz oblasti Inženjerstvo, proizvodnja i građevinarstvo.

U srednjim školama u Unsko-sanskom kantonu, u školskoj 2024/2025. godini je zaposleno 763 nastavnika, od čega je 56,22% osoba ženskog spola.

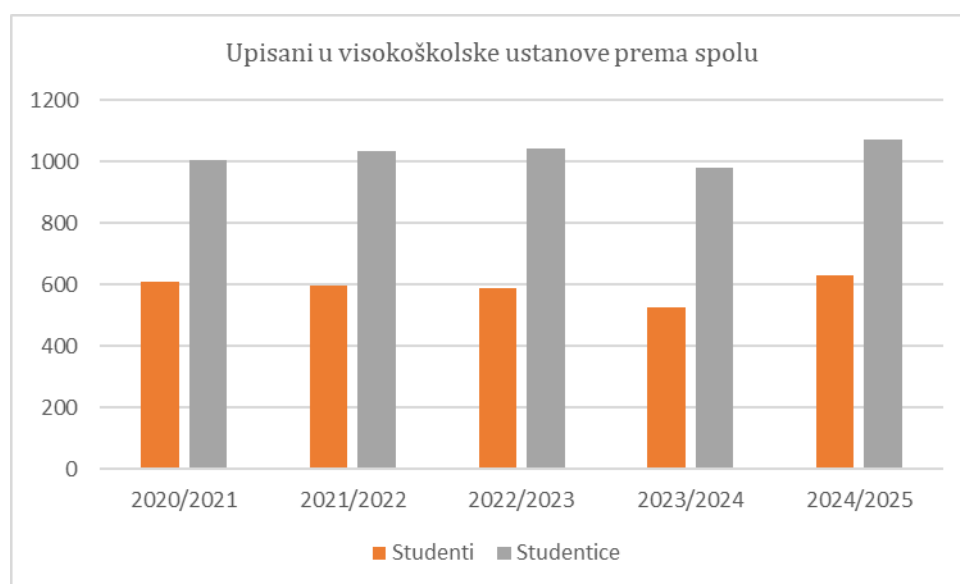
Kada se pogledaju podaci o visokom obrazovanju može se primjetiti da je u posmatranih 5 školskih godina veći broj studentica upisanih na visokoškolskim ustanovama, ali je također na evidenciji nezaposlenih osoba sa završenom visokom stručnom spremom, više žena od muškaraca (74,29%).



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Visoko obrazovanje u FBiH, 2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Visoko obrazovanje u F BiH, 2025.



Izvor: Federalni zavod za statistiku, Visoko obrazovanje u FBiH, 2025.

Tabela 18: Pregled dodjeljenih stipendija Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta

| Akadska godina | Ukupno | M | Ž |
|----------------|--------|-----|-----|
| 2022/2023 | 42 | 13 | 29 |
| 2023/2024 | 406 | 129 | 297 |
| 2024/2025 | 275 | 113 | 162 |

Ministarstvo za pitanje boraca i ratnih vojnih invalida u izvještajnom periodu dodjelo je stipendije utvrđene članom 27. Zakona o dopunskim pravima branilaca i članova njihovih porodica („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 31/20, 9/23 i 27/23), za koje su kriteriji, uslovi i način dodjele stipendija propisani Pravilnikom o kriterijima, uslovima i načinu dodjele stipendija redovnim studentima branilačkih kategorija sa područja Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik Unsko - sanskog kantona“, broj: 20/21).

Pravilnikom su utvrđeni kriteriji, uslovi i način dodjele, jedinstveno za sve potencijalne korisnike stipendija, bez razdvajanja po polnoj strukturi, niti postoje razlika u ostvarivanju prava na stipendiju prilikom podnošenja zahtjeva za dodjelu stipendije, uslova za ostvarivanje prava, iznosa odobrene stipendije.

Tabela 19: Pregled dodjeljenih stipendija po spolu

| Akadska godina | Ukupno | M | Ž |
|----------------|--------|-----|-----|
| 2022/2023 | 385 | 147 | 238 |
| 2023/2024 | 287 | 91 | 196 |
| 2024/2025 | 382 | 123 | 259 |

NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U PORODICI

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva, problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih oblika kršenja prava žena. Prema Istraživanje o dobrobiti i sigurnosti žena – rezultati za Bosnu i Hercegovinu pokazuje da je nasilje nad ženama rasprostranjeno u svim svojim oblicima, fizičko, psihičko, ekonomsko i socijalno. Jedna od deset žena, u dobi od 18 do 74 godine, koje su nekada imale partnera, rekle su da su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera sa kojim su bile u intimnoj vezi, u periodu od svoje 15. godine ili kasnije. Isto istraživanje potvrđuje da bez obzira na to, 84% žena ne prijavljuje nasilje policiji zbog nepovjerenja u institucije.

Vijeća Evrope usvojilo je Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CETS br. 210 „Istanbulska konvencija“), koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala 7. novembra 2013. godine i nije zadržala nikakve rezerve nakon deponovanja instrumenta o ratifikaciji Konvencije. Istanbulska konvencija je najdalekosežniji međunarodni sporazum o nasilju nad ženama i nasilju u porodici. Njegov sveobuhvatni set odredbi sastoji se od preventivnih i zaštitnih mjera, kao i određenog broja obaveza koje osiguravaju adekvatan odgovor kao što je krivični postupak za teška kršenja ljudskih prava. Konvencija uspostavlja mehanizam za praćenje kako bi se procijenio nivo njene implementacije u zemljama članicama. Ovaj mehanizam praćenja sastoji se od dva stuba: Grupe stručnjaka za akciju protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO), kao nezavisno stručno tijelo, i Komiteta članica, političkog tijela koje čine predstavnici zemalja članica Konvencije.

BiH spada u red zemalja koja ima kontinuitet u djelovanju na prevenciji nasilja, unapređenju sistema zaštite te strateškom i sveobuhvatnom pristupu u ovoj oblasti. Izraženo opredjeljenje za suzbijanje i borbu protiv nasilja u porodici, država BiH kao i niži nivoi vlasti potvrđuju i prihvatanjem međunarodnih standarda, kontinuiranom provedbom domaćeg i međunarodnog okvira kroz implementaciju strateških dokumenata u vezi s nasiljem nad ženama, nasiljem u porodici i povezivanjem ove oblasti s drugim razvojnim procesima. Kontinuirana provedba domaćeg i međunarodnog okvira u borbi protiv nasilja u porodici ogleda se kroz donošenje i implementaciju strateških dokumenata u ovoj oblasti. S tim u vezi, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je na sjednici održanoj 12. juna 2024. godine, usvojio Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024.-2027.³

Ovaj strateški dokument implementirat će se putem trogodišnjih i godišnjih planova rada organa uprave na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH, a sam način izrade trogodišnjih i godišnjih planova rada propisan je Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 74/19 i 2/21).

Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 19/25) propisana je obaveza svih nivoa vlasti u Federaciji BiH za donošenje politika kojim će se prevenirati, zaštititi i boriti protiv nasilja, odnosno obaveza donošenja Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja.

³ Zaključak o donošenju Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024.-2027., broj 1911/2023 od 22.12.2023. godine (Službene novine Federacije BiH, broj 100/23)

Vlada Unsko-sanskog kantona je na sjednici održanoj dana 13.06.2025.godine donijela Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici za područje Unsko-sanskog kantona za period 2025-2027. godine kao i Rješenje o imenovanju Koordinacionog tima za praćenje Programa („Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 17/25)

Program mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama za područje Unsko-sanskog kantona 2025.-2027. godina ima za cilj postizanje usklađenog društvenog odgovora na nasilje u porodici i nasilje prema ženama i djeci, osiguravanje učinkovitog postupanja u cilju zaštite žrtava, unapređenje istražnih i pravosudnih radnji u slučajevima nasilja u porodici, promoviranje prava žrtava te podizanje nivoa svijesti javnosti o neprihvatljivosti/nultoj toleranciji prema nasilju i štetnosti svih oblika nasilnog ponašanja. Program mjera povezan je sa Strategijom za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici 2024.-2027. te Strategijom razvoja Unsko-sanskog kantona 2021.-2027. godina, posebno u dijelu Prioriteta 2.2., Mjera 2.2.1. Podrška jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i pronatalitetnih mjera i politika. Nadalje, povezan je s Ciljem održivog razvoja broj 16 „Promovirati miroljubiva, inkluzivna i pravedna društva“, odnosno podciljem 16.1: „Značajno smanjiti sve oblike nasilja i s njima povezane stope smrtnih slučajeva“ te sa Okvirom za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH, koji promovira i princip „Niko ne smije biti izostavljen“, a koji ima za cilj da ranjive kategorije društva budu prepoznate i uključe se u sve politike.

USK je kontinuirano provodio aktivnosti na sprječavanju i suzbijanju nasilja u porodici:

- 2012. godine potpisan je Protokol o postupanju nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici za općine USK. Potpisnici ovog protokola bili su Vlada USK, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo pravosuđa i uprave i osam općina USK;
- 2017. godine usvojen i realiziran Akcioni plan za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici na području USK za 2017.-2019. godinu;
- Odlukom broj: 03-017-24/2019 od 10.1.2019. godine Vlada USK je dala saglasnost na novi Protokol postupanja nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici za gradove i općine USK. Prema ovom protokolu nadležne institucije sa područja USK poduzimanjem zajedničkih akcija nastojale su stvoriti uvjete za efikasno sprečavanje nasilja, a posebno sa namjerom da se efikasnije i racionalnije iskoriste uspostavljeni kapaciteti u lokalnoj zajednici u skladu s nadležnostima. Potpisnici ovog protokola su: Ministarstvo pravosuđa i uprave - pravosudni organi u USK, Ministarstvo unutrašnjih poslova - Policijske uprave, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike-domovi zdravlja i centri za socijalni rad u USK, gradovi/ općine USK, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta - odgojno-obrazovne ustanove i NVO Žene sa Une Bihać.
- 2019. godine usvojene su Smjernice za sprječavanje i zaštitu od rodno zasnovanog nasilja u vanrednim i kriznim situacijama i katastrofama za područje USK, kao odgovor na nasilje u porodici u kontekstu rastuće migrantske krize;
- Rješenjem broj: 03-02-51-138/2025 od 6.2.2025. godine, Vlada USK imenovala je Radnu grupu za izradu Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Unsko-sanskom kantonu za period 2024. – 2026. godina i s tim u vezi donijela Zaključak broj: 03-02-51-140/2025, kojim se zadužuju svi kantonalni organi uprave, upravne organizacije i stručne službe Vlade USK da po zahtjevu Radne grupe, prioritarno, prikupljaju i dostavljaju podatke neophodne za sačinjavanje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici u Unsko-sanskom kantonu.

Prepoznavajući važnost djelovanja u sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te kako bi se spriječili problemi u radu sa žrtvama nasilja, odnosno počiniteljima nasilja, kao i problemi između nadležnih institucija koji su se u ranijoj praksi pojavljivali, već 2012. godine, potpisan je Protokol o postupanju nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici za općine USK i imenovan Koordinacioni tim za praćenje njegove realizacije. Usaglašavanjem principa i sadržaja zajedničkog djelovanja utvrđenih u okviru ovog Protokola, potpisnice Protokola nastoje: objediniti raspoložive stručne i tehničke resurse za provođenje neophodnih aktivnosti, pridobiti javnost, unaprijediti međusobnu saradnju, poboljšati

zajednički preventivni rad i zaštitu žrtava nasilja, poboljšati rad sa počiniteljem nasilja i obezbjediti sinhronizirano djelovanje različitih institucija koje su uključene u aktivnosti utvrđene ovim Protokolom.

U skladu sa Strategijom za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine 2017.-2019., Vlada USK je 2017. godine usvojila Akcioni plan za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za 2017.-2019. godinu na području USK, kojim je definisano pet operativnih ciljeva:

- usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u porodici sa domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti;
- unaprijediti znanja i vještine osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici;
- unaprijediti metodologiju za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u porodici;
- povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici i oblicima nenasilničkog ponašanja;
- razvijanje multidisciplinarnog pristupa u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u porodici i rada sa osobama koje su počinile nasilje u porodici.

Svake godine se kontinuirano provode zajedničke aktivnosti vladinog i nevladinog sektora povodom obilježavanja Međunarodne kampanje „16 Dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja“, a koje podržavaju lokalne i međunarodne nevladine organizacije. Prigodnim sadržajima organizacije civilnog društva i vladini timovi daju svoj doprinos podizanju svijesti o važnosti borbe protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova USK ima zadovoljavajući nivo saradnje, kako s centrima za socijalni rad, tako i sa pravosudnim organima, obrazovnim ustanovama, međunarodnim i drugim organizacijama i drugim institucijama kao i sa „Sigurnom kućom“ u Bihaću.

Posebno je značajan „rad policije u zajednici“ (RPZ) u koji je uključen i određeni broj žena policijskih službenica, kojima žene, kao najčešće žrtve nasilja „lakše“ povjeravaju probleme nasilja (na nivou Uprave policije MUP-a USK-a ukupno je angažirano 55 policijskih službenika, od kojih je 8 policijskih službenica). Također, značajan preventivni rad se ostvaruje kroz rad policijskih službenika Sektora kriminalističke policije Odsjeka za maloljetničku delikvenciju, seksualne delikte i nasilje u porodici, koji kroz praćenje stanja problematike „Nasilje u porodici“ usmjeravaju i prate rad policijskih službenika koji se bave ovom problematikom te je u ovoj oblasti ostvarena značajna saradnja s vladinim i nevladinim sektorom, a policijski službenici se u kontinuitetu educiraju za rad u ovoj oblasti. Policijski službenici kroz razna edukativna predavanja, samostalno ili u saradnji sa drugima, na seminarima, okruglim stolovima, kroz istupe u medijima i raznim saopćenjima za javnost na nivou općina, nastoje ojačati svijest žrtava da prijave nasilje, jer iste iz straha od nasilnika, osude sredine, ekonomske ovisnosti, zabluda, ne prijavljuju nasilje, čime se ono ponavlja i u nekim slučajevima postaje intenzivnije.

Kada je riječ o unapređenju zakonodavnog okvira, u prethodnom periodu na području USK učinjeni su značajni pomaci na unapređenju položaja žrtava nasilja u porodici koje se prije svega ogledaju u :

- prepoznavanju žrtava nasilja u porodici kroz odredbe Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službeni glasnik USK“ broj: 5/00, 7/01, 11/14, 23/18, 15/20, 10/23 i 15/25);
- od 2023. godine u Budžetu USK kod Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike planiraju se novčana sredstva za žrtve nasilja pod nazivom Socijalno zbrinjavanje žrtava nasilja u porodici;
- krajem 2023. godine regulisano je pitanje zdravstvene zaštite žrtava nasilja u porodici kroz izmjene i dopune Odluke Vlade USK o zdravstvenom osiguranju osoba sa mjestom prebivališta u USK, a koje nisu osigurane po drugom osnovu („Službeni glasnik USK“ broj: 27/23) sa početkom primjene od 1.1.2024. godine te su u te svrhe planirana i novčana sredstva u Budžetu USK; Izmjenama i dopunama ove Odluke žrtve nasilja u porodici, koje nemaju zdravstveno osiguranje, isto ostvaruju na temelju ove Odluke, a ono uključuje zbrinjavanje i liječenje posljedica nasilja na fizičko, mentalno i reproduktivno zdravlje;
- krajem 2024. godine regulisano je i pitanje pružanja zdravstvene usluge žrtvama nasilja u porodici prema sjedištu Sigurne kuće, a ne prema mjestu prebivališta žrtve ;
- u budžetu Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike svake godine se planiraju novčana sredstva za sufinansiranje smještaja žrtava nasilja u porodici u Sigurnoj kući u Bihaću, a koja djeluje u okviru organizacije civilnog društva Udruženje “Žene sa Une“ Bihać.

Iako se na području USK nastoji kontinuirano raditi prije svega na prevenciji, a potom i na rješavanju slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, institucije uključene u ovaj proces ukazuju na nedostatke i potrebu za unapređenjem procesa (kapaciteti Sigurne kuće nisu dovoljni za zbrinjavanje svih kojima je ovaj vid pomoći potreban, smještaj maloljetnih žrtava nasilja, uvjeti za rad policijskih službenika i opremljenost objekata nije u potpunosti prilagođena rješavanju slučajeva u oblasti nasilja u porodici, broj prijavljenih slučajeva nasilja je još uvijek mnogo manji od stvarnog broja nasilja, potkapacitiranost i preopterećenost organa starateljstva i centara za mentalno zdravlje, značajan pad u izricanju pojedinih zaštitnih mjera i dr.). Zbog toga je neophodno nastaviti na dosljednoj provedbi Zakona o zaštiti od nasilja i svih ostalih strategija, pravilnika i protokola koji se odnose na ovu oblast, nastaviti raditi na edukaciji svih sudionika u procesu rješavanja slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, jačati saradnju institucija, razmjene podataka i usklađivanja protokola, ali prije svega raditi na usmjerenoj edukaciji građana u cilju prevencije ovog oblika nasilja.

Zaštita žrtava nasilja u porodici obuhvata zaštitu kroz izricanje i provođenje zaštitnih mjera, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, psihološku podršku, smještaj u sigurnu kuću, osiguravanje privremenog smještaja, pravno savjetovanje, programe zapošljavanja, edukacije i doedukacije, materijalnu pomoć, ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje i dr.

Kada je riječ o smještaju žrtava nasilja u porodici u Sigurnu kuću u Bihaću, ista na području USK djeluje od 2005. godine. Sigurna kuća pruža smještaj ženama i djeci žrtvama traume i nasilja tokom procesa njihovog oporavka.

Kao direktna podrška zaštiti žrtava nasilja u porodici, Vlada Unsko-sanskog kantona u okviru budžeta Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike je izdvojila po 50.000,00 KM u 2022., 2023. i 2024. godini za sufinansiranje troškova smještaja žrtava nasilja u porodici u Sigurnoj kući, koju vodi organizacija „Žene sa Une“. U toku 2024. godine u Sigurnoj kući u Bihaću boravilo je 65 osoba i to: 9 žena bez djece, 14 žena sa 27 djece i 15 maloljetnih lica direktnih žrtava nasilja u porodici⁴. U odnosu na uporedni podatak iz 2023. godine, kada je u Sigurnoj kući boravilo 66 osoba, od kojih je 20 žena i 46. djece⁵, primjetan je porast maloljetnih lica direktnih žrtava nasilja u porodici koje se smještaju u Sigurnu kuću.

Tabela 20. Broj žrtava nasilja smještenih u Sigurnoj kući u 2022., 2023. i 2024. godini

| Godina | Broj žena žrtava nasilja | Broj djece žrtava nasilja | Ukupno žrtava nasilja |
|--------|--------------------------|---------------------------|-----------------------|
| 2022. | 18 | 54 | 72 |
| 2023. | 20 | 46 | 66 |
| 2024. | 23 | 42 | 65 |

Besplatna SOS linija za žrtve nasilja u porodici dostupna je na broj 1265. Linija obuhvata područje Federacije BiH i namijenjena je svim osobama koje trpe bilo koji oblik nasilja – fizičko, psihičko, seksualno, ekonomsko, i sl. Broj SOS telefona je transparentan, dostupan svima 24 sata i osigurava anonimnost svim korisnicima. Korisnici/e putem SOS telefona mogu primiti informacije o mogućnostima zaštite i pomoći, pri čemu ne moraju navoditi lične podatke, ukoliko smatraju da bi to na bilo koji način dodatno ugrozilo njihov položaj u zajednici. U toku 2024. godine, savjetnice Sigurne kuće pružile su 306 usluga savjetovanja u vezi sa porodičnim i rodno zasnovanim nasiljem, dok je ovaj broj u 2023. godini bio 388.⁶

Jedno od prava koje žrtva nasilja u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja može ostvariti jeste i besplatna pravna pomoć. Istu u skladu sa odredbom člana 17. Zakona o zaštiti od nasilja, ali i Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći („Službeni glasnik USK“ broj: 22/12 i 3/16) pruža Zavod za besplatnu pravnu

⁴ Izvještaj o radu Sigurne kuće Bihać (za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja u periodu od 1.1.2024.-31.12.2024.godine)- Udruženje „Žene sa Une“ Bihać

⁵ Izvještaj o radu Sigurne kuće Bihać (za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja u periodu od 1.1.2023.-31.12.2023.godine)- Udruženje „Žene sa Une“ Bihać

⁶ Izvještaj o radu Sigurne kuće Bihać za 2023. i 2024. godinu

pomoć USK. Broj žrtava koje su koristile usluge Zavoda u toku 2024. godine je 7, dok je taj broj u 2023. godini bio 4.

Kada je riječ o ekonomskom osnaživanju žrtava nasilja u porodici ne radi se na sistematičnom prikupljanju podataka za USK. Podaci s kojima se raspolaže su oni koji Sigurna kuća dostavlja u svom godišnjem izvještaju u vezi pravdanja utroška sredstava i odnosi se samo na žrtve nasilja koje su smještene u Sigurnoj kući. U 2023. godini za 2 korisnice vršeno je posredovanje pri zapošljavanju, a samo je 1 žrtva od svih smještenih korisnica bila u radnom odnosu. Taj broj u toku 2024. godine nije se posebno mijenjao, 1 korisnica je bila u stalnom radnom odnosu, a posredovanje u zapošljavanju vršeno je za 5 korisnica.

Istražne i pravosudne radnje podrazumijevaju brz i adekvatan odgovor institucija u provođenju zakona kao odgovora na slučajeve nasilja u porodici, što obuhvata kako ranu procjenu opasnosti, tako i reagiranje i procesuiranje slučajeva nasilja.

Obaveze pravosudnih institucija su da u skladu s međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava osiguraju da krivična djela nasilja u porodici, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost, budu kažnjiva sankcijama koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja daljih krivičnih djela.

Sigurnost žrtve te odgovornost počinioca i prevencija budućih djela nasilja temeljni su elementi odgovora pravosuđa na nasilje u porodici.

Kada je riječ o istražnim i pravosudnim radnjama u slučajevima nasilja u porodici u narednoj tabeli prikazani su podaci za period 2022.-2024. Podaci pokazuju da se broj prijava povećao, dok se broj potvrđenih optužnica smanjivao.

Tabela 21: Istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u porodici⁷

| Godina | 2022. | 2023. | 2024. |
|------------------------------|-------|-------|-------|
| Ukupno zaprimljenih prijava | 165 | 183 | 195 |
| Potvrđenih optužnica | 118 | 168 | 86 |
| Izrečenih uvjetnih presuda | 82 | 77 | 72 |
| Izrečenih zatvora | 12 | 11 | 23 |
| Izrečenih novčanih kazni | 10 | 11 | 8 |
| Izrečenih sudskih opomena | 3 | 3 | 1 |
| Ukupno oslobađajućih presuda | 4 | 7 | 6 |
| Ukupno odbijajućih presuda | 4 | 2 | 1 |

Broj prijedloga za izricanje zaštitnih mjera (krivična djela, prekršaji i ostali događaji) u toku 2024. godine u odnosu na ukupan broj slučajeva nasilja u porodici je 405, što je više za 82 ili 25% u odnosu na uporedni period iz 2023. godine. Na osnovu prijedloga sudovi su izrekli 282 zaštitne mjere, što je više za 75 ili 35,23% u odnosu na uporedni period i 2023. godine.

Tabela 22: Pregled izrečenih zaštitnih mjera u 2024. godini⁸

| Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju | Zabrana približavanja žrtvi nasilja | Obavezan psihosocijalni tretman | Obavezno liječenje od ovisnosti | Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog objekta | Privremeno lišavanje slobode i zadržavanje |
|---|-------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|---|--|
| 128 | 91 | 18 | 18 | 26 | 1 |

Organizacione jedinice Uprave policije su u 2024. godini, evidentirale ukupno 177 krivična djela „Nasilje u porodici“, a što je više za 23 ili 14,93% u odnosu na uporedni period 2023. godine.

Ukupno je prijavljeno 178 lica, što je više za 18 lica ili 11,25%, u odnosu na uporedni period 2023. godine, od kojih su 58 povratnika, (manje za 2 u odnosu na uporedni period) 1 maloljetnik (manje za 1 u odnosu na uporedni period) i 119 ostalih počinioca.

⁷ Podaci Tužilaštva USK

⁸ Informacija o stanju nasilja u porodici na području Unsko-sanskog kantona u 2024. godini Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprava policije USK

Srukturu prijavitelja krivičnog djela „Nasilje u porodici“ čine žene 67 prijava, članovi porodice 54 prijave, djeca 21 prijava, građani 6 prijava, medicinsko osoblje 6 prijava, muž 4 prijave, Centar za socijalni rad 2 prijave i 17 ostalih prijava.

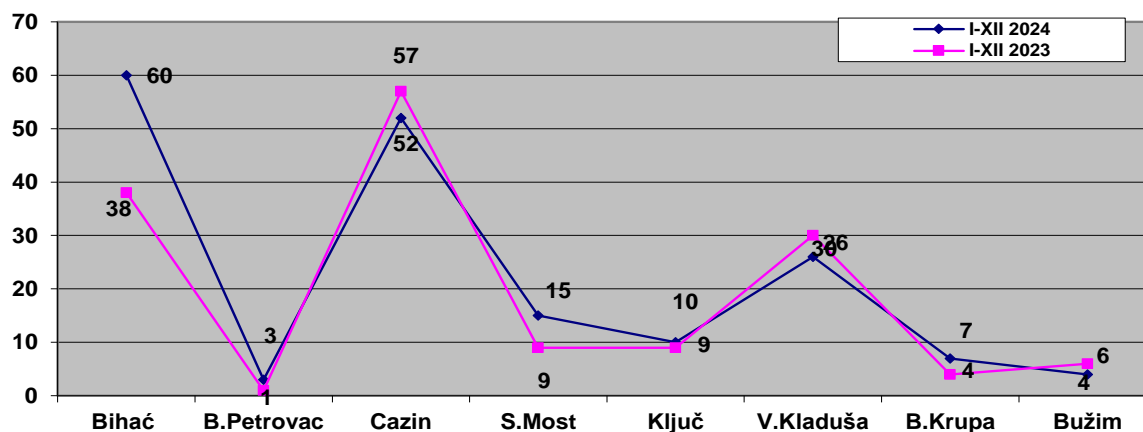
Tabela 23: Broj KD Nasilje u porodici⁹

| Godina | 2020. | 2021. | 2022. | 2023. | 2024. |
|---------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Broj KD | 147 | 147 | 157 | 154 | 177 |

Tabela 24. Pregled broja KD nasilje u porodici po gradovima/općinama

| Općina /grad | 2024.godina | 2023.godina | Razlika + - | Razlika % |
|--------------|-------------|-------------|-------------|-----------|
| BIHAĆ | 60 | 38 | +22 | 57,89% |
| B.PETROVAC | 3 | 1 | +2 | 200% |
| CAZIN | 52 | 57 | -5 | 8,77% |
| S.MOST | 15 | 9 | +6 | 66,66% |
| KLJUČ | 10 | 9 | +1 | 11,11% |
| V.KLADUŠA | 26 | 30 | -4 | 13,33 |
| B.KRUPA | 7 | 4 | +3 | 75%33% |
| BUŽIM | 4 | 6 | -2 | 33,33% |
| UKUPNO | 177 | 154 | +23 | 14,93% |

Prema evidentiranim prijavama, u 2024.godini, ova krivična djela najčešće su se događala na području grada Bihaća (60), grada Cazina (52), općine Velika Kladuša (26), općine Sanski Most (15), općine Ključ (10), grada Bosanska Krupa (7), općine Bužim (4) i općine Bosanski Petrovac (3), što je vidljivo u slijedećem grafičkom prikazu:



Kada se upoređi stanje broja krivičnih djela nasilja u porodici po gradovima i općinama u 2024.godini, u odnosu na uporedni period 2023.godine, može se zaključiti da je do povećanja broja krivičnih djela došlo na području grada Bihaća (60) više za 22, općine Sanski Most (15) više za 6, grada Bosanska Krupa (7) više za 3, općine Bos. Petrovac (3) više za 2 i općine Ključ (10), više za 1.

Do smanjenja broja krivičnih djela nasilja u porodici u 2024.godini, u odnosu na 2023.godinu, došlo je na području grada Cazina (52) manje za 5, općine Velika Kladuša (26) manje za 4 i općine Bužim (4) manje za 2 u odnosu na uporedni period 2023.godine.

⁹Informacija o stanju nasilja u porodici na području Unsko-sanskog kantona u 2024. godini Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprava policije USK

Za krivična djela „Nasilje u porodici“ prijavljeno je 178 lica, više za 18 ili 11,25%, u odnosu na period 2023.godine, među kojima je 58 povratnika i 1 maloljetnik. Izvršioци navedenog broja KD „Nasilje u porodici“ su u 166 slučajeva muškarci, više za 69 ili 71,87% u odnosu na uporedni period 2023.godine, u 11 slučajeva žene više za 4 ili 57,14% i u 1 slučaju djeca više za 1 u odnosu na uporedni period 2023.godine. Kada su u pitanju oštećena lica krivičnih djela „Nasilje u porodici“ evidentirana su ukupno 222 lica što je više za 105 ili 89,74%, u odnosu na 2023.godinu. Oštećena lica su u 157 slučajeva žene više za 83 ili 112,16%, maloljetnici u 25 slučajeva, manje za 12 ili 32,43% i muškarci 40 više za 34 slučaja ili 566 % u odnosu na uporedni period 2023.godine.

Pored navedenog, nasilja u porodici, kako je već navedeno u ovoj informaciji, analizirana su i krivična djela protiv života i tijela iz Glave XVI Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, krivična djela protiv spolne slobode i morala iz Glave XIX Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i krivična djela protiv braka, porodice i mladeži iz Glave XX Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

U 2024.godini evidentirano je ukupno 269 (više za 22 ili 8,90% u odnosu na 2023.godinu) krivičnih djela iz navedenih glava, i to iz Glave XVI krivičnih djela protiv života i tijela evidentirana su 72 krivična djela, što je više za 6 ili 9%, u odnosu na uporedni period, iz Glave XIX KZ F BiH krivičnih djela protiv spolne slobode i morala evidentirano je 14 KD-a, što je manje za 2 ili 12,5% u odnosu na 2023.godinu, iz Glave XX KZ F BiH krivična djela protiv braka, porodice i mladeži evidentirana su 183 KD-a, više za 1 ili 0,60%.

KD protiv života i tijela

Evidentirano su 72 krivična djela protiv života i tijela (Glava XVI KZ F BiH) i to: „Ubistvo“ (6), „Pokušaj ubistva“ (4), „Teška tjelesna povreda“ (20), „Laka tjelesna povreda“ (40) i „Učestovanje u tuči“ (2).

Od navedenih krivičnih djela unutar porodice su se dogodila slijedeća krivična djela „Ubistvo“, jedno lice smrtno je stradalo, krivično djelo „Teška tjelesna povreda“ 6 lica zadobilo teške tjelesne povrede i krivično djelo „Laka tjelesna povreda“ 5 lica zadobilo lakše tjelesne povrede.

KD protiv spolne slobode i morala

Evidentirano je 14 krivičnih djela protiv spolne slobode i morala (Glava XIX KZ F BiH) i to: KD „Silovanje“ (2), KD „Pokušaj silovanja „ (1), KD „Bludne radnje“ (5), KD „Spolni odnošaj sa djetetom“ (3) i KD „Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije“ (3).

Od navedenih krivičnih djela unutar porodice su se dogodila krivična djela „Silovanje“ (1), „Spolni odnošaj s djetetom“ (1) i KD „Bludne radnje“ (1).

KD protiv braka porodice i mladeži

Evidentirano su 183 krivična djela, (Glava XX KZ F BiH) protiv braka porodice i mladeži, 177 KD-a se odnosi na KD „Nasilje u porodici“, „Izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom (3), evidentirana su 2 KD „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta“ (2) i „Izbjegavanje izdržavanja (1).

Od navedenih krivičnih djela unutar porodice su se dogodila slijedeća krivična djela: „Nasilje u porodici (177), „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta „ (2) i „Izbjegavanje izdržavanja“ (1).

Tabela 25. Pregled broja ostalih KD u kojima se pojavljuju elementi Nasilja u porodici (2016-2

| NAZIV GRUPE KD | GODINA | | | | | | | | |
|-------------------------------------|--------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | 2024 |
| KD protiv života i tijela | 4 | 105 | 105 | 86 | 79 | 82 | 126 | 66 | 72 |
| KD protiv spolne slobode i morala | 0 | 16 | 16 | 19 | 15 | 15 | 15 | 16 | 14 |
| KD protiv braka, porodice i mladeži | 156 | 162 | 162 | 182 | 161 | 158 | 166 | 165 | 183 |
| UKUPNO | 160 | 283 | 283 | 287 | 255 | 255 | 307 | 247 | 269 |

Tabela 26. Prekršaji u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici

| Godina | 2016.g. | 2017.g. | 2018.g. | 2019.g. | 2020. | 2021 | 2022 | 2023 | 2024 |
|-----------|---------|---------|---------|---------|-------|------|------|------|------|
| Prekršaji | 48 | 51 | 31 | 10 | 8 | 19 | 43 | 46 | 33 |
| Ukupno | 289 | | | | | | | | |

U toku 2024.godine evidentirana su 33 prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, što je za 13 prekršaja (ili 28,26%) manje, u odnosu na 2023.godinu. Navedeni prekršaji su se dogodili na području grada Bihaća (16), grada Cazina (9), općine Velika Kladuša (7), općine Sanski Most (1). Broj počinitelaca navedenog broja prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici je 33, dok je broj žrtava 41.

Kada je riječ o zaštitnoj mjeri obaveznog psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja u porodici, primjetan je drastičan pad izricanja ove jako značajne i dugoročno isplative zaštitne mjere. Istraživanja o učinkovitosti obaveznih psihosocijalnih tretmana nasilnika pokazala su da oni mogu smanjiti ponovljene napade u 30-50 % slučajeva te je ovo jedina mjera koja ima dugoročne posljedice izricanja. Razlozi za pad izricanja ove mjere, nalaze se u činjenici da se primjena ove mjere finansira od strane sudova koji ih izriču. Koliki je pad u izricanju ove zaštitne mjere zabilježen može se vidjeti iz sljedeće tabele:

Tabela 27: Broj izrečenih mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana¹⁰

| Godina | 2019. | 2020. | 2021. | 2022. | 2023. | 2024. |
|------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| Broj mjera | 28 | 24 | 16 | 14 | 18 | 18 |

Na nivou organizacionih jedinica Uprave policije MUP-a USK-a određeni su policijski službenici, koji postupaju po prijavama nasilja u porodici i koji se kontinuirano educiraju i stručno usavršavaju. Također, u okviru ove kampanje Sigurna kuća Bihać potpisala je Opću deklaraciju o saradnji Federalnog ministarstva rada i socijalne politike i sigurnih kuća u FBiH protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U 2023.godini došlo je do izmjena i početka primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom USK. Ovim izmjenama žrtve nasilja u porodici su prepoznate kao korisnici socijalne zaštite. U skladu s izmjenama i dopunama zakona, ovom ministarstvu je pružena mogućnost da pomaže žrtve nasilja u porodici. U vezi s tim, nakon izmjena i dopuna zakona, Vlada je u 2023. i 2024. godini donijela odluke kojima se predviđa podrška u osnaživanju i osamostaljivanju žrtava nasilja u porodici.

Tabela 28. Broj žrtava nasilja u porodici koji su ostvarili pravo na podršku u osnaživanju i osamostaljivanju i iznos sredstava

| Broj žrtava nasilja u porodici koji su ostvarili pravo na podršku u osnaživanju i osamostaljivanju i iznos sredstava | 2023.godina | | 2024.godina | |
|--|---------------------|-----------------|---------------------|-----------------|
| | Broj žrtava nasilja | Iznos sredstava | Broj žrtava nasilja | Iznos sredstava |
| | 18 | 5.400 KM | 20 | 8.600 KM |

Također, dana 03.11.2023.godine, Vlada USK je donijela Odluku br. 03-02-2190-977/2023 kojom se vrše izmjene i dopune odluke u vezi s zdravstvenim osiguranjem. Jedna od novina je obuhvaćanje zdravstvenim osiguranjem osoba koje su pretrpjele nasilje u porodici. Naime, žrtve nasilja u porodici, koje nemaju zdravstveno osiguranje, mogu biti osigurane kao žrtve nasilja u porodici, te u skladu s tim može im biti pružena zdravstvena zaštita koja uključuje zbrinjavanje i liječenje posljedica nasilja na fizičko, mentalno i reproduktivno zdravlje.

Tabela 29. Broj žrtava nasilja u porodici koje su zdravstveno osigurane kao žrtve nasilje

| Broj žrtava nasilja u porodici koje su zdravstveno osigurane kao žrtve nasilje | 2023.godina | 2024.godina |
|--|-------------|-------------|
| | | 0 |

¹⁰ Podaci Tužilaštva USK

JAVNI ŽIVOT

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 127 mjestu od ukupno 188 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi. (https://data.ipu.org/women-ranking/?date_month=9&date_year=2025)

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi se na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Ova kvota se dosljedno provodi međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

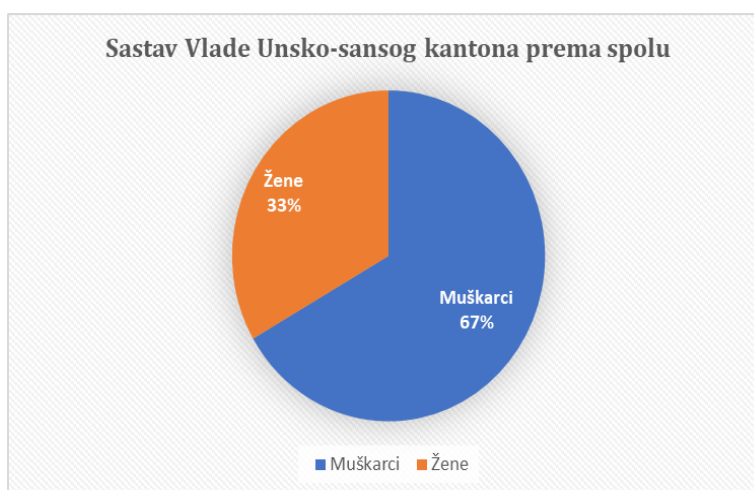
Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U kantonalnim skupštinama žene u prosjeku čine 31,49% (Indeks rodne ravnopravnosti u BiH u 2023. godini https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2024/03/EIGE-2024_BH_Web.pdf) svih zastupnika. U odnosu na rezultate Općih izbora održanih 2014. godine kada je prosječna zastupljenost iznosila 18% ovo predstavlja značajno povećanje od 13,49%.

U Skupštini USK je na izborima 2022. godine u odnosu na 2018. godinu, izabran manji broj osoba ženskog spola i ukupna zastupljenost žena iznosi 30%. Na početku mandatnog perioda 2022-2026.godine u sastavu Skupštine Unsko - sanskog kantona bilo je 10 zastupnica i 20 zastupnika. U 2023.godini i 2024. godini po jedan poslanik je odustao od mandata zastupnika jer su imenovani na pozicije u izvršnoj vlasti, te su upražnjeni mandati dodijeljeni zastupnicama iz čega proizilazi da trenutni sastav Skupštine Unsko-sanskog kantona čine 12 zastupnica (40%) i 18 zastupnika (60%), te se može se zaključiti da trenutni sastav odražava minimalnu ravnopravnu zastupljenost oba spola u smislu ZORS-a. Predsjedavajući Skupštine Unsko-sanskog kantona je osoba muškog spola, od dva zamjenika/ce predsjedavajućeg jedna je žena.

Ni Ustav, ni Poslovnik Skupštine ne predviđaju da u sastavu rukovodstva ili radnih tijela Skupštine treba biti osigurana ravnopravna zastupljenost oba spola.

Skupština Unsko - sanskog kantona ima 9 radnih tijela (komisija) sa ukupno 71 članom, od kojih je 26 osoba ženskog spola (36,61%) i 45 osoba muškog spola (63,38%). Od ukupno 9 Komisija, u samo jednoj komisiji predsjedavajuća žena, a u četiri komisije su žene zamjenice predsjedavajućih komisija.

Premijer Vlade Kantona je osoba muškog spola, a u sastavu Vlade USK od 9 ministarstava, tri su ministricice i šest ministara.



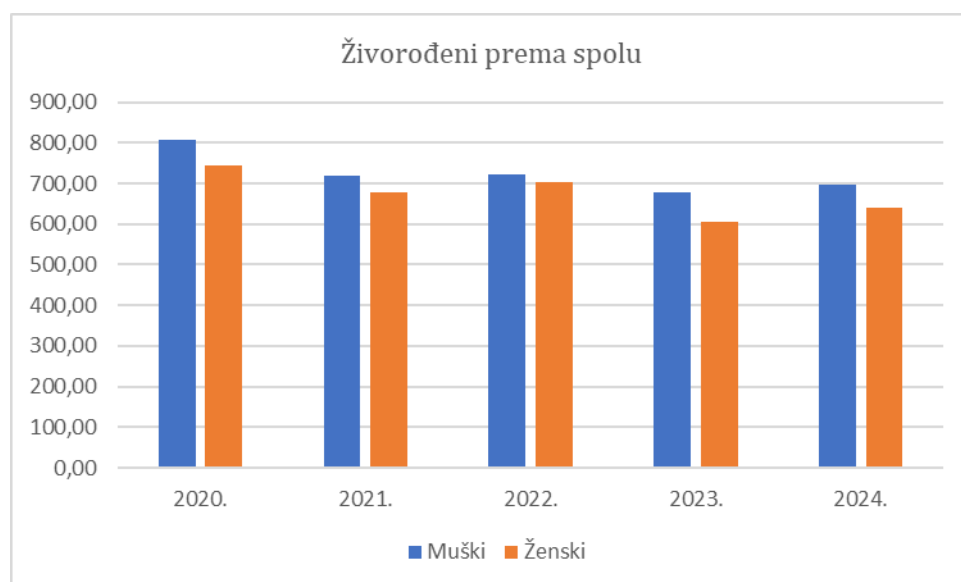
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti FBiH reguliraju se prava na zdravstvene usluge standardnog kvaliteta i jednakog sadržaja, dok u okviru obaveznog pokrivača zdravstvenim osiguranjem žene imaju pravo na potpunu zdravstvenu zaštitu po pitanju trudnoće i materinstva, pravo na liječenje i medicinska sredstva, te pravo na vještačku oplodnju.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti FBiH svim ženama (državljanjkama BiH) garantira se pravo na besplatan porod, postporođajnu zaštitu za majku u narednih šest mjeseci i besplatnu zdravstvenu zaštitu za djecu do 18 godina. U FBiH osnovnim paketom zdravstvenih prava predviđen je i paket osnovnih prava za neosigurane osobe koji se finansira sredstvima budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe.

Zdravstvena zaštita na području Unsko-sanskog kantona pruža se u 8 domova zdravlja, Općoj bolnici Sanski Most, Kantonalnoj bolnici „Dr. Irfan Ljubljankić“ Bihać i Lječilištu Gata Bihać.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2024. godini je u Unsko-sanskom kantonu zabilježeno 1344 poroda od čega je 1335 živorođene djece. Broj živorođene djece se u odnosu na 2020. godinu smanjio za 217 djece¹¹.



Izvor: Zdravstveno statistički godišnjak Federacije Bosne i Hercegovine za 2024. godinu

Prema podacima iz Zdravstveno statističkog godišnjaka Federacije Bosne i Hercegovine za 2024. godinu, na području Unsko-sanskog kantona realizovano je 13208 preventivnih ginekoloških pregleda, od čega je 9216 pregleda u cilju ranog otkrivanja raka grlića materice, i 3992 u cilju ranog otkrivanja raka dojke.

U toku 2024. godine, ostvareno je 5412 posjeta savjetovalištu za trudnice, od toga 29,39 % prvih posjeta, te 20 posjeta savjetovalištu za planiranje porodice.

U javnom sektoru u 2024. godini, na području USK ukupno je propisano 537 kontraceptivnih sredstava u javnim zdravstvenim ustanovama od čega 447 oralnih i 90 intrauterinih kontraceptivnih sredstava.

¹¹ (Zdravstveno statistički godišnjak Federacije Bosne i Hercegovine za 2024. godinu https://www.zzjzfbih.ba/wp-content/uploads/2025/09/Godisnjak_ZZJZ_2024.pdf)

III STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA UNSKO-SANSKOG KANTONA

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u kantonu i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i Izvještaja o provođenju GAP USK-a za period 22.05.2022-22.05.2025. godine jasno je da donošenje Gender akcionog plana USK za 2026-2028. godinu predstavlja optimalan nastavak unapređenja stanja ravnopravnosti spolova.

U odnosu na te analize struktura Gender akcionog plana USK za period 2026. – 2028. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

- Srednjeročni cilj 1. Ministarstva i druga tijela Vlade djeluju za ravnopravnost spolova
- Srednjeročni cilj 2. Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području USK
- Srednjeročni cilj 3. Prati se stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana USK je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana USK za period 2026.-2028.godina.



IV CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA UNSKO-SANSKOG KANTONA ZA PERIOD 2026. – 2028. GODINA

SREDNJEROČNI CILJ 1. MINISTARSTVA I DRUGA TIJELA VLADE DJELUJU ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
|---|--|----------------------------------|---|---|--|
| 1.1.Uspostavljen Koordinacioni odbor za praćenje Gender akcionog plana | predložiti predstavnike za koordinacioni odbor ispred ministarstava | Ministarstva | identificirane osobe koje će biti članovi/ce koordinacionog tijela (sva ministarstva i predstavnik OCD) | Mjesec dana od usvajanja | Redovna sredstva ¹¹ |
| | imenovati koordinacioni odbor | Vlada na prijedlog Ministarstava | imenovan Koordinacioni odbor od strane Vlade USK | Mjesec dana od usvajanja | Redovna sredstva |
| | usvojiti Poslovnik o radu | Koordinacioni odbor | usvojen Poslovnik o radu | Tri mjeseca od usvajanja | Redovna sredstva |
| | održavati redovne sastanke | Koordinacioni odbor | zapisnici sa sastanka | Namanje dva puta godišnje | Redovna sredstva |
| | usvojiti plan za praćenje, evaluaciju i izvještavanje o primjeni Gender akcionog plana USK | Koordinacioni odbor | izrađen Plan za praćenje, evaluaciju i izvještavanje o primjeni Gender akcionog plana USK | Tri mjeseca od imenovanja koordinacionog odbora | Redovna sredstva i partnerstvo ¹² |

¹¹ Redovna sredstva - redovna financijska sredstva koja nije potrebno dodatno planirati, nego obavezu i utrošak papira, tonera, organizovanje prostora za radne sastanke, kao i dodatno angažovanje državnih službenika i namještenika za realizaciju navedenih aktivnosti u toku radnog vremena, osigurava nositelj aktivnosti (npr. državni službenik koristi resurse kojim raspolaže organ uprave) a troškove angažovanja uposlenika se realizira kroz njihova redovna primanja putem isplate ličnog dohotka

¹² Partnerstvo – donatorska sredstva

| SREDNJEROČNI CILJ 1. MINISTARSTVA I DRUGA TIJELA VLADE DJELUJU ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA | | | | | |
|---|--|----------------------|--|--------------------------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| 1.2.Kapaciteti koordinacionog odbora unaprijeđeni | organizirati obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola | Koordinacioni odbor | održane obuke za članove i članice Koordinacionog odbora | | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | izraditi i usvojiti metodologiju za izradu godišnjeg i završnog izvještaja o provođenju GAP-a | Koordinacioni odbor | usvojena metodologija | Mart 2026. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | putem Vlade dostaviti Godišnji izvještaj o provođenju GAP-a Komisiji za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova pri Skupštini USK | Koordinacioni odbor | izrađen i usvojen izvještaj | Mart 2027. 2028. i 2029. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| 1.3.Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova | omogućiti svu potrebnu regulativu (izmjena Poslovnika o radu Vlade USK-a, donošenje Uredbe o procjeni uticaja propisa) kojom se propisuje obaveza iskazivanja procjene uticaja propisa općenito, kao i procjena uticaja propisa na ravnopravnost spolova | Vlada USK-a | izmjenjen Poslovnik o radu Vlade usvojena Uredba o procjeni uticaja propisa | | Redovna sredstva i partnerstvo |

| SREDNJEROČNI CILJ 1. MINISTARSTVA I DRUGA TIJELA VLADE DJELUJU ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA | | | | | |
|--|---|--|---|-------------------------------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | usvojiti standarde za korištenje rodno-osjetljivog jezika u Vladi USK | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, | usvojeni standardi od strane Vlade Kantona | Decembar 2027. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| 1.4. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima | analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu | Ministarstva i druga tijela vlade | analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Koordinacionom odboru sa prijedlogom prioriteta za unapređenje | Decembar 2026. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | unaprijediti administrativne baze podataka | Ministarstva i druga tijela vlade | % utvrđenih baza koji je unaprijeđen da sadrži podatke razvrstane po spolu | 2027. godina | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | analizirati mogućnost podrške razvoju ženskog poduzetništva | Ministarstvo privrede | izvršena analiza stanja spolova u određenoj oblasti | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | analizirati doprinos razvoju poduzetništva manje zastupljenog spola | Ministarstvo privrede | izvršena analiza | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| 1.5. Budžet USK sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje) | priprema budžetskih instrukcija br. 2 koje uključuju obavezu praćenja rodnog aspekta budžetskih korisnika | Ministarstvo finansija | dostavljeni popunjeni obrasci definisani u Instrukciji br.2 od strane budžetskih korisnika | Svake godine do kraja augusta | Redovna sredstva |
| | konsultacije sa institucijama/ministarst. | Ministarstvo finansija | zapisnici sa održanih sastanaka u septembru sa budžetskim korisnicima | Svake godine do kraja | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 1. MINISTARSTVA I DRUGA TIJELA VLADE DJELUJU ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA | | | | | |
|--|--|---|--|---|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | | | | septembra | |
| | priprema nacrti i prijedloga budžeta sa pregledom rodno osjetljivih programa (mjera, aktivnosti), odnosno izdvajanja koja imaju utjecaj na rodnu ravnopravnost | Ministarstvo finansija | usvojen Nacrt i Prijedlog Budžeta od strane Skupštine USK-a sa poglavljem rodno osjetljivih programa i projekata | Svake godine u skladu sa kalendarom za pripremu Budžeta | Redovna sredstva |
| | priprema smjernica za označavanje rodno osjetljivih programa uz budžetske instrukcije br.1. za naredni budžetski period | Ministarstvo finansija | usvojene smjernice za označavanje rodno osjetljivih programa | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | priprema smjernica za rodno osjetljivo izvještavanje o izvršavanju budžeta | Ministarstvo finansija | usvojene smjernice za rodno osjetljivo izvještavanje o izvršavanju Budžeta | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| 1.6. Postizanje socijalne sigurnosti svih građana i građanki razvojem i implementacijom savremenih socijalnih politika i programa socijalne | uvođenje rodne perspektive u rad centara za socijalni rad | Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike, Centri za socijalni rad, OCD | broj zaposlenika/ca koji su prošli obuku; broj slučajeva evidentiranih po spolu. | 2026–2028. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | jačanje kapaciteta socijalnih radnika za prepoznavanje rodno zasnovanog nasilja. | Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike, Centri za socijalni rad | broj održanih edukacija; broj učesnika/ca; edukacija. | 2026–2028. | Redovna sredstva i partnerstvo |

| SREDNJEROČNI CILJ 1. MINISTARSTVA I DRUGA TIJELA VLADE DJELUJU ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA | | | | | |
|---|---------------------------------------|--|---|-----------|--------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| zaštite | jačanje kapaciteta sigurne kuće | Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike, OCD | broj podržanih i razvijenih servisa; broj korisnika/ca. | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | osnaživanje žrtava nasilja u porodici | Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike | broj podržanih žrtava | 2026-2028 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|---|---|---|--|-----------|--------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| 2.1. stvaranje jednakih mogućnosti i pristupa obrazovanju za djevojčice i dječake, žene i muškarce bilo koje dobi, uključujući pripadnike ranjivih grupa, u bilo kojoj | izvršiti promociju učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta | izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | povećati obuhvat djece programom obaveznog programa predškolskog odgoja i obrazovanja pred polazak u osnovu školu | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta | % dječaka i djevojčica koji je obuhvaćen predškolskim odgojem | 2026-2028 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|--|---|--|---|-----------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| oblasti (ruralnoj/urbanoj) i sa istim izgledima za budućí profesionalni život | vršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica u odnosu na (ne)ravnopravnost spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo za pitanje boraca USK | analiza izrađena i dostavljena Koordinacionom odboru sa preporukama -broj prijedloga sa ciljem povećanja uticaja stipendija kao mjera za smanjenje horizontalne i vertikalne segregacije na tržištu rada | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | Promovirati ravnopravnost spolova | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Pedagoški zavod USK | -izrađena analiza udžbenika i nastavnih planova za osnovne i srednje škole s obzirom na stereotipe i predrasude u vezi sa rodom/spolom -mjera za uklanjanje stereotipnih i diskriminatornih sadržaja -prijedlog za pristup učenju o rodu i spolu | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | donijeti Pravilnik o sticanju i korištenju akademskih titula, stručnih i naučnih zvanja na visokoškolskim ustanovama na području USK | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta | akademske titule, stručna i naučna zvanja koje se navode na diplomama, dodacima diplomama i drugim javnim ispravama koje izdaje Univerzitet u Bihaću nakon završetka prvog, drugog i trećeg ciklusa studija, mogu dodjeljivati kako u muškom, tako i u ženskom rodu | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| 2.2. Eliminiranje diskriminacije na osnovu spola u radu, | procjena prisustva manje zastupljenog spola | Ministarstvo privrede | povećan broj žena korisnica poticajnih sredstva | 2026-2028 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|---|--|--|---|-----------|--------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| zapošljavanju i tržištu rada i osiguravanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u pristupu ekonomskim resursima | subvencionirati rješavanje stambenog pitanja mladih | Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša | broj mladih koji su podržani u rješavanju stambenog pitanja kroz subvencioniranje kupovine stana/kuće ili izgradnju kuće | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | subvencionirati dio zakupnine mladima u bračnoj ili vanbračnoj zajednici | Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša | broj mladih u bračnoj ili vanbračnoj zajednici koji su podržani subvencijom dijela zakupnine | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | ekonomsko osnaživanje žene kroz poljoprivrednu proizvodnju | Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva | visina subvencije iskazana kao udio podrške u prihvatljivim troškovima iznosi maksimalno 40%, a za žene 50% od iznosa fakture po klijentu | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | ekonomsko osnaživanje žena žrtava nasilja | OCD | broj žena žrtava nasilja u porodici koje su obuhvaćene realizacijom ove aktivnosti | 2026-2028 | Partnerstvo |
| | subvencioniranje ruralnog razvoja kod mladih poljoprivrednika | Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva | broj mladih poljoprivrednika koji su ostvarili pravo na subvenciju | 2026-2028 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|--|--|---|--|-----------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| 2.3. Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola u javnoj i privatnoj sferi, kao i sve oblike trgovine ljudima, kroz uspostavljanje efikasnog sistema zaštite i prevencije | pratiti provođenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama za područje Unsko-sanskog kantona 2025.-2027. godina | Koordinacioni odbor za praćenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama za područje Unsko-sanskog kantona 2025.-2027. godina | izvještaji Koordinacionog tijela | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | organizovati tematsku sjednicu sa ciljem analize stanja i uvida u stanje o prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, uključujući i probleme sa kojima se susreću posebno ranjive grupe | Koordinacioni odbor za praćenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama za područje Unsko-sanskog kantona 2025.-2027. godina | broj održanih sjednica, broj učesnika | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | obilježavati Međunarodnu kampanju 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.) | Koordinacioni odbor za praćenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja prema ženama za područje Unsko-sanskog kantona 2025.-2027. godina | kanton provodi aktivnosti u okviru kampanje | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|--|---|---|---|-----------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | organizovati obuke na temu diskriminacije na osnovu spola i svih oblika nasilja na osnovu spola za Koordinacioni odbor | Koordinacioni odbor | članovi i članice koordinacionog odbora mogu prepoznati i odgovoriti na sve oblike diskriminacije na osnovu spola | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | provoditi edukativne radionice za učenike i studente o rodnoj ravnopravnosti, zdravim vezama, prevenciji nasilja, seksualnom i reproduktivnom zdravlju. | Zavod za javno zdravstvo Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta | povećana informisanost mladih o zdravim i rodno ravnopravnim obrascima ponašanja; broj učesnika/ca na radionicama; anketiranje o temama vezanim za rodnu ravnopravnost, nasilje, seksualno zdravlje i zdrave veze prije i poslije provedenih radionica. | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | provoditi obuke policijskih službenika u skladu sa Programom obuka i Priručnikom za provođenje obuke policijskih službenika za postupanje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama | Ministarstvo unutrašnjih poslova | broj educiranih policijskih službenika koji rade na slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama. | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | provoditi edukativne aktivnosti i medijsku kampanju na temu Prevencija nasilja u porodici i nasilja po | Ministarstvo unutrašnjih poslova u suradnji sa | broj edukativnih aktivnosti i realiziranih medijskih kampanja | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|--|--|--|--|-----------|--------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | osnovu spola u svim odgojno-obrazovnim ustanovama na području Unsko-sanskog kantona | Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta | | | |
| | razvijati mehanizam procjene rizika za žrtve nasilja u porodici | Ministarstvo unutrašnjih poslova | broj izvršenih procjena rizika | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | osigurati adekvatan prostor u policijskim stanicama za uzimanje izjava od djece žrtava i svjedoka nasilja, kao i pristupačnost za osobe sa invaliditetom | Ministarstvo unutrašnjih poslova | broj adekvatno opremljenih prostorija za rad sa djecom žrtvama i svjedocima nasilja obezbijedena pristupačnost za osobe sa invaliditetom | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| 2.4. Postizanje ravnopravne zastupljenosti spolova u kreiranju politika i donošenju odluka na nivou Kantona | izraditi analizu zastupljenosti žena i muškaraca u svim tijelima uključujući i predsjednike/ce tijela koje imenuje Vlada i ministarstva | Koordinacioni odbor | Vlada usvojila informaciju o analizi zastupljenosti sa zaključcima | 2026-2028 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|---|---|---|---|------------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | izraditi prijedlog mjera za ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u Vladi i Vladinim tijelima | Koordinacioni odbor | prijedlog mjera dostavljen i razmatran na sjednici Vlade | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | provoditi promotivne aktivnosti s ciljem povećanog interesa kandidatkinja za policijsku obuku | Ministarstvo unutrašnjih poslova | porast broja kandidatkinja za policijsku obuku | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| 2.5. Poboljšanje zdravstvenog stanja žena i muškaraca zahvaljujući jednostavnijem i efikasnijem pristupu informacijama i zdravstvenim uslugama | educirati zdravstvene radnike o rodno osjetljivom pristupu pacijentima. | Ministarstvo zdravstva, rada i soc politike, Zdravstvene ustanove | broj održanih edukacija; broj učesnika/ca; edukacija. | 2026–2028. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | sufinansirati organizacije sportskih takmičenja i liga i promocija sporta kao zdravog životnog stila | Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta | broj sufinansiranih takmičenja % žena i muškaraca, dječaka i djevojčica koje su obuhvaćene aktivnostima | 2026–2028. | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | uvesti preventivne programe za žene i muškarce (skrining, mentalno zdravlje, reproduktivno zdravlje). | Zdravstvene ustanove | broj sprovedenih preventivnih programa; broj osoba uključenih u preventivne zdravstvene programe i broj korisnika po spolu. | 2026–2028. | Zavod zdravstvenog osiguranja |
| | izraditi vodič za zdravstvene radnike o postupanju sa transrodnim i intersponim osobama | Zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo zdravstva, rada i soc politike | Izrađen i distribuiran vodič za zdravstvene ustanove | 2026 | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 2: UNAPRIJEĐENO JE STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA NA PODRUČJU USK | | | | | |
|--|---|---|--|------------|--------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| | uspostaviti sistem za praćenje dostupnosti zdravstvenih usluga po spolu i dobi. | Ministarstvo zdravstva, rada i soc politike Zdravstvene ustanove | broj zdravstvenih ustanova koje vode podatke razvrstane po spolu i dobi. | 2026-2028. | Redovna sredstva |

| SREDNJEROČNI CILJ 3: PRATI SE STANJE I SARADUJE SA DRUGIM AKTERIMA NA UNAPREĐENJU STANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA | | | | | |
|---|---|---------------------------|---|-------------------|--------------------------------|
| Očekivani rezultat | Aktivnost | Nosilac odgovornosti | Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje | Rok | Izvor finansiranja |
| 3.1. Kanton doprinosi promociji ravnopravnost spolova | utvrditi Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova | Koordinacioni odbor i OCD | obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. - 10.12.), 19.11. Međunarodni dan muškaraca i drugi | Juni 2026. godine | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | izraditi promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana USK | Koordinacioni odbor | broj izrađenih materijala | Juni 2026. godine | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | programom razvoja promovirati jednakost spolova | Ministarsvo privrede | osigurane jednake mogućnosti bez diskriminacije po bilo kom osnovu | 2026-2028 | Budžet USK-a |

| | | | | | |
|--|--|--|--|------------------|--------------------------------|
| | uspostaviti mehanizame za prijavu rodne diskriminacije u zdravstvenim ustanovama. | Ministarstvo zdravstva, rada i soc politike, Zdravstvene ustanove | uspostavljen protokol postupanja. | 2026–2028. | Redovna sredstva |
| | pokrenuti javnu kampanju o specifičnim zdravstvenim potrebama žena i muškaraca (npr. prevencija raka dojke i prostate, mentalno zdravlje, zdravlje trudnica) | Zavod za javno zdravstvo Zdravstvene ustanove | bolja informisanost o rodnim aspektima zdravlja; procenat povećanja broja žena i muškaraca koji se odlučuju na preventivne preglede (npr. mamografije, PSA testove); smanjenje stope smrtnosti i oboljevanja od raka dojke ili prostate u određenim regijama ili grupama (ako su dostupni podaci); procenat žena koje koriste prenatalne usluge i dr. | 2026–2028 | Redovna sredstva |
| 3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području USK | pratiti zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama rukovodećih državnih službenika i nosioca javnih funkcija | Ured za borbu protiv korupcije Unsko-sanskog kantona | godišnji izvještaj o spolnoj strukturi na pozicijama rukovodećih državnih službenika i nosioca javnih funkcija | 2026-2028 | Redovna sredstva |
| | pratiti provođenje (monitoring) Gender akcionog plana spolova putem redovnih radnih sastanaka (sjednica) od strane Koordinacionog odbora | Koordinacioni odbor | broj sastanaka Koordinacionog tijela broj informacija i godišnjih izvještaja koji se putem Vlade dostavlja Komisiji | 2026-2028 | Redovna sredstva i partnerstvo |
| | pratiti provođenje (monitoring) GAP od strane Komisije za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova | Komisija za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova | održana godišnja sjednica na kojoj je razmotren izvještaj o provođenju GAP | maj svake godine | Redovna sredstva i partnerstvo |

| | | | | | |
|---|---|---------------------|--|----------------------|--------------------------------|
| | izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana | Koordinacioni odbor | izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana | Februar 2029. godine | Redovna sredstva i partnerstvo |
| 3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova | organizirati tematske sjednice sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova | Koordinacioni odbor | tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta | Oktobar svake godine | Redovna sredstva i partnerstvo |

V MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana jeste nadzor koji provodi za nivo Vlade Koordinacioni odbor, a za nivo Skupštine Komisija za pravdu, ljudska prava, građanske slobode i jednakopravnost spolova.

Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će svi nosioci odgovornosti putem Koordinacionog odbora, Komisiji redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi.

Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Skupštinu i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvarenim rezultatima te će predlagati Skupštini odgovarajuće zaključke.

VI OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba bazirano na spol zbog kojeg se osoba ili grupa osoba teže ostvaruje prava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života. Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu; nasilje koje se dešava u široj zajednici; nasilje koje počinje ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci; nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija javnog novca nepravedni.

